

RESEARCH ARTICLE

Identification and Prioritization of Key Factors in Policy Crowdsourcing and Public Participation: A Mixed Method Study

Maryam Razmand¹, Mohsen Torabi^{2*} , Tayebbeh Abbasnejad³

1. Master of Human Resources Development, Faculty of Management, Economics and Accounting, University of Hormozgan, BandarAbbas, Hormozgan, Iran

Email: razmand.maryam@gmail.com

2. Assistant Professor of Public Policy, Faculty of Management, Economics and Accounting, University of Hormozgan, BandarAbbas, Hormozgan, Iran

* Corresponding Author's Email: m.torabi@hormozgan.ac.ir

3. Associate Professor of Management, Faculty of Management, Economics and Accounting, University of Hormozgan, BandarAbbas, Hormozgan, Iran

Email: abbasnejad@hormozgan.ac.ir

 <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2026.109038>

Received: 30 April 2026

Accepted: 22 June 2026

ABSTRACT

The present study aims to identify and prioritize the factors influencing policy crowdsourcing and public participation to improve the policymaking process. This applied research follows a mixed-method approach. In the first stage, through meta-synthesis, domestic (1381–1402) and international (1969–2023) scientific documents were reviewed; from 972 identified documents, 75 were analyzed, producing 256 codes, 46 concepts, and 11 categories. In the second stage, a two-round fuzzy Delphi and expert opinions from two governmental organizations in Hormozgan province validated 17 concepts. In the third stage, using pairwise comparison questionnaires and the Analytic Hierarchy Process (AHP) among experts from three governmental organizations, the weights and priorities were determined. Results showed "ensuring security", "living conditions", and "valuing citizens" hold the highest importance. Findings indicate that the successful policy crowdsourcing requires attention to basic needs and creating a sense of security and trust in society. This result also shows the need to focus on infrastructure and macro-level policies to encourage future participation.

Keywords: Analytical Hierarchy Process, Governmental Organization of Hormozgan Province, Meta-Synthesis, Policy Crowdsourcing, Public Participation.

Citation: Razmand, Maryam; Torabi, Mohsen; Abbasnejad, Tayebbeh (2026). Identification and Prioritization of Key Factors in Policy Crowdsourcing and Public Participation: A Mixed Method Study. *Iranian Journal of Public Policy*, 12 (3), 94-116.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2026.109038>

Published by University of Tehran

This Work Is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

مقاله پژوهشی

شناسایی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های کلیدی در جمع‌سپاری خط‌مشی و جلب مشارکت عامه: رویکردی ترکیبی

مریم رازمند^۱، محسن ترابی^{۲*}، طیبه عباس‌نژاد^۳

۱. کارشناسی ارشد مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، اقتصاد و حسابداری، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران

رایانامه: razmand.maryam@gmail.com

۲. استادیار خط‌مشی‌گذاری عمومی، دانشکده مدیریت، اقتصاد و حسابداری، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران

* رایانامه نویسنده مسئول: m.torabi@hormozgan.ac.ir

۳. دانشیار مدیریت، دانشکده مدیریت، اقتصاد و حسابداری، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران

رایانامه: abbasnejad@hormozgan.ac.ir

 <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2026.109038>

تاریخ دریافت: ۱۰ اردیبهشت ۱۴۰۵

تاریخ پذیرش: ۱ تیر ۱۴۰۵

چکیده

هدف این پژوهش، شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر جمع‌سپاری خط‌مشی و جلب مشارکت عمومی برای بهبود فرآیند سیاست‌گذاری است. پژوهش از نوع کاربردی و با رویکرد آمیخته انجام شد. در گام نخست با روش فراترکیب، اسناد علمی داخلی (۱۳۸۱-۱۴۰۲) و خارجی (۱۹۶۹-۲۰۲۳) بررسی گردید؛ از میان ۹۷۲ منبع شناسایی‌شده، ۷۵ سند تحلیل و در نهایت ۲۵۶ کد، ۴۶ مفهوم و ۱۱ مقوله استخراج شد. در گام دوم، با اجرای دو مرحله دلفی فازی و اخذ نظر خبرگان دو سازمان دولتی استان هرمزگان، ۱۷ مفهوم تأیید گردید. در گام سوم، از طریق پرسشنامه مقایسه زوجی و روش تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) میان خبرگان سه سازمان دولتی همان استان، وزن و اولویت عوامل تعیین شد. نتایج نشان داد «حفظ امنیت»، «وضعیت معیشتی» و «ارزش نهادن به شهروندان» مهم‌ترین عوامل اند. یافته‌ها نشان می‌دهد موفقیت جمع‌سپاری خط‌مشی مستلزم توجه به نیازهای بنیادین و تقویت امنیت و اعتماد اجتماعی و تمرکز بر زیرساخت‌ها و سیاست‌های کلان برای مشارکت آینده است.

واژگان کلیدی: تحلیل سلسله‌مراتبی، سازمان‌های دولتی استان هرمزگان، جمع‌سپاری خط‌مشی، فراترکیب، مشارکت عامه.

استناد: رازمند، مریم؛ ترابی، محسن؛ عباس‌نژاد، طیبه (۱۴۰۵). شناسایی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های کلیدی در جمع‌سپاری خط‌مشی و جلب مشارکت

عامه: رویکردی ترکیبی. فصلنامه سیاستگذاری عمومی، ۱۲ (۳)، ۹۴-۱۱۶.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jppolicy.2026.109038>

ناشر: دانشگاه تهران

مقدمه

در دنیای امروز، یکی از چالش‌های مهم دولت‌ها و سیاست‌گذاران، تقویت ارتباط با مردم، شناسایی مسائل عمومی، جلب همراهی آن‌ها و به طور کلی ایجاد زمینه‌ای برای مشارکت عمومی است (de Reuver, Stein, Hampe, & Bouwman, 2010). مشارکت شهروندان در فرایندهای تصمیم‌گیری و تدوین سیاست‌های عمومی، همواره به‌عنوان یکی از راهکارهای مؤثر برای تقویت انسجام اجتماعی شناخته شده است. در حقیقت، مشارکت عمومی نه تنها می‌تواند تنش‌ها میان دولت‌ها و شهروندان را کاهش دهد، بلکه با تبدیل تهدیدها و مقاومت‌های احتمالی به فرصت‌هایی برای همراهی و تعهد بیشتر شهروندان، زمینه اجرای موفقیت‌آمیز سیاست‌ها را فراهم می‌آورد (Selznick, 1949). یکی از روش‌های مشارکت عمومی جمع‌سپاری است. این مفهوم پدیده‌ای بدیع و نوظهور در جهان است. خرد مایه‌پشتوانه این روش آن است که برای حل مشکلات و مسائل پیچیده‌ای که متخصصان و اعضای سازمان به‌تنهایی قادر به حل آن‌ها نیستند از دانش و هوش طیف متعددی از افراد غیرمتخصص بکار گرفته می‌شود. (Hellstrom, 2015). در واقع، در مفهوم جمع‌سپاری، منظور از جمعیت، گروه بزرگی از افراد است که به‌طور داوطلبانه در فعالیت‌ها شرکت می‌کنند، به اینترنت دسترسی دارند و از وظایف محول‌شده و امکان مشارکت در آن مطلع هستند (Aitamurto & Landemore, 2015). هم‌اکنون از جمع‌سپاری در ابتکارات مختلف سیاست‌گذاری نیز استفاده می‌شود. همچنین می‌تواند شفافیت و مشارکت شهروندان را در سیاست‌گذاری افزایش دهد و توانمندسازی شهروندان را تقویت کند (Fischer & Forester, 1993; Aitamurto, 2012; Prpić, Taeihagh & Melton, 2015; Liu, 2017). مفهوم جمع‌سپاری به معنای ارتباط با مردم نیست، بلکه به معنای مشارکت دادن آن‌ها است. ارتباط با مردم در پایین‌ترین سطح به معنای ارائه اطلاعات از بالا به پایین است، در حالی که در بالاترین سطح به معنای دریافت اطلاعات از شهروندان می‌باشد (Ongaro, 2022). بنابراین، باید تلاش شود که ارتباط بین مردم و دولت صرفاً به اشتراک‌گذاری و تبادل اطلاعات محدود نشود، بلکه به تسهیل همکاری میان عموم مردم و دولت بیانجامد (Nalluri, Babu Mupparaju, Rongali & Polireddi, 2024). سیاستمداران و تصمیم‌گیران تلاش می‌کنند تا از ظرفیت‌های مشارکت عمومی برای تحقق اهداف حکمرانی استفاده کنند درواقع در یک فضای سیاسی، برنامه‌ها و سیاست‌های عمومی به‌منظور تأمین منافع عمومی تدوین و اجرا می‌شوند (Van Roy et al, 2024). دولت‌ها همواره در تلاش برای شناسایی و حل مسائل عمومی جامعه هستند. با این حال، اگر سیاست‌های تدوین‌شده بر پایه‌ی ملاحظات نظری و عملی سنجیده و آینده‌نگرانه طراحی نشوند، نه‌تنها در رفع مشکلات ملی مؤثر نخواهند بود، بلکه ممکن است بر چالش‌های موجود نیز بیفزایند (خوبرو و ابراهیمی، ۱۳۹۸). ضعف در مدیریت دولتی و مشکلات ناشی از آن را نمی‌توان صرفاً به مرحله اجرا نسبت داد، چراکه تدوین سیاست‌ها، بنیان اصلی فرآیندهای اجرایی مدیریت دولتی و چارچوب‌های حکمرانی را شکل می‌دهد. در سال‌های اخیر، پژوهشگران حوزه مدیریت دولتی به بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت یا شکست سیاست‌های عمومی پرداخته‌اند (McConnell, 2010). با این حال، هنوز یک مدل جامع و یکپارچه که بتواند تمام ابعاد تدوین مؤثر خط‌مشی‌های عمومی را پوشش دهد، به‌طور کامل توسعه نیافته است و همچنان نیاز به پژوهش‌های بیشتری در این زمینه احساس می‌شود. پژوهش حاضر به توسعه ادبیات علمی در حوزه جمع‌سپاری خط‌مشی و جلب مشارکت عمومی کمک می‌کند. مروری بر ادبیات نظری مرتبط به خط‌مشی‌گذاری و جمع‌سپاری نشان می‌دهد که با وجود پیشرفت‌های اخیر در استفاده از جمع‌سپاری در بخش عمومی، مطالعات کمی آن را در چرخه سیاست بررسی کرده‌اند و استفاده از آن در این چرخه همچنان محدود است. در نتیجه در خصوص شناسایی عوامل مؤثر بر جمع‌سپاری خط‌مشی و جلب مشارکت عامه فقدان مطالعات دیده می‌شود (Prpić, Taeihagh and Melton, 2015). در حال حاضر نیز، مشارکت شهروندان در فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی در ایران محدود است. این وضعیت موجب شده تا ضرورت تعامل میان سیستم خط‌مشی‌گذاری عمومی و شهروندان، همراه با نقش‌آفرینی جامعه مدنی، به‌عنوان یک چالش جدی و نیاز بنیادین مطرح شود (رودساز و همکاران، ۱۳۹۷: ۸۲) و نیازمند پژوهش است. بسیاری از سیاست‌گذاران نیز در اجرای این رویکرد با چالش‌هایی مانند مشارکت محدود، عدم اعتماد عمومی و ضعف در مدیریت داده‌های

جمع‌آوری شده روبه‌رو هستند. این پژوهش می‌تواند راهکارهایی برای غلبه بر این چالش‌ها ارائه دهد و ابزارهای عملی برای بهبود کارایی فرآیندهای خط‌مشی‌گذاری فراهم آورد. در نظام‌های حکمرانی معاصر، تمرکززدایی از تصمیم‌گیری و واگذاری بخشی از قدرت سیاست‌گذاری به سطوح محلی، پیش‌شرط کارآمدی و مشروعیت سیاست‌ها محسوب می‌شود. در همین راستا، اندیشکده‌های حکمرانی و نهادهای سیاست‌پژوهی کشور، تلاش دارند تا با تقویت رویکرد پایین به بالا، مشارکت استان‌ها را در فرایند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری ملی افزایش دهند. این امر به‌ویژه در استان‌هایی مانند هرمزگان که از نظر اقتصادی، ژئوپلیتیکی و اجتماعی جایگاه راهبردی دارد، اهمیت دوچندان می‌یابد؛ زیرا سیاست‌های اتخاذشده در این استان می‌تواند بر سایر مناطق کشور نیز اثرگذار باشد. مشارکت عمومی در سازمان‌های دولتی استان هرمزگان می‌تواند نقش مهمی در افزایش شفافیت، پاسخگویی و بهبود کیفیت خدمات عمومی ایفا کند. این مشارکت می‌تواند در قالب نظارت مردمی، مشورت‌های عمومی و جمع‌سپاری خط‌مشی انجام شود که به کاهش فساد، افزایش کارآمدی و پذیرش بهتر سیاست‌ها منجر خواهد شد. با توجه به موقعیت استراتژیک این استان در حوزه بازرگانی، بندر، گردشگری و صنایع دریایی، مشارکت شهروندان، کسب‌وکارها و نهادهای مدنی در تصمیم‌گیری‌های دولتی می‌تواند به توسعه پایدار و بهبود حکمرانی کمک کند. در نتیجه، تقویت کانال‌های ارتباطی بین دولت و مردم، ایجاد بسترهای مشورتی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های مردمی می‌تواند مسیر توسعه متوازن و پایدار استان را هموار کند. از این منظر، شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر جمع‌سپاری خط‌مشی در هرمزگان، تنها یک مطالعه‌ی موردی نیست بلکه گامی در جهت توانمندسازی نظام تصمیم‌گیری محلی و تقویت تعامل میان دولت مرکزی و سطوح استانی است. نتایج این پژوهش می‌تواند به عنوان نقشه راه برای تصمیم‌گیران ملی مورد استفاده قرار گیرد تا هنگام تدوین سیاست‌های کلان، از تجارب و داده‌های واقعی سطوح محلی بهره ببرند و از تصمیم‌سازی متمرکز فاصله بگیرند و با تکیه بر داده‌های بومی، سیاست‌های مشارکتی، منعطف و مبتنی بر شواهد طراحی کنند. بدین ترتیب، رویکرد پایین به بالا به حلقه‌ای مکمل در چرخه سیاست‌گذاری کلان تبدیل می‌شود و سیاست‌های ملی، ریشه در شناخت بومی و واقعیات استانی پیدا می‌کند. در نهایت این تحقیق به دنبال پاسخ به دو پرسش اصلی «چه عواملی بر موفقیت جمع‌سپاری خط‌مشی و جلب مشارکت عامه مؤثر هستند؟» و «اولویت‌بندی این عوامل از دیدگاه مدیران و سیاست‌گذاران چگونه است؟» می‌باشد.

مبانی نظری

خط‌مشی عمومی به مجموعه‌ای از تصمیمات، قوانین و دستورالعمل‌هایی گفته می‌شود که توسط مقامات دولتی یا در تعامل با نهادهای غیردولتی برای حل مسائل عمومی و تأمین اهداف اجتماعی-اقتصادی اتخاذ می‌شود. این خط‌مشی‌ها به عنوان چارچوبی برای هدایت و تنظیم سیاست‌ها، رفتارها و اقدامات در سطوح مختلف دولت عمل می‌کنند و هدف آن ارتقا رفاه اجتماعی، تأمین عدالت اجتماعی و حفظ تعادل بین منافع عمومی و خصوصی است (Dye, 2013). مشارکت شهروندان در فرآیند خط‌مشی‌گذاری عمومی نه تنها یکی از ارکان کلیدی موفقیت سیاست‌های دولتی است بلکه شرط ضروری تحقق دموکراسی مشورتی است (Sørensen & Torfing, 2016). اصطلاح مشارکت معادل واژه «Participation» است که از ریشه «Part» به معنای قسمت، جزء و بخش گرفته شده است و به مفهوم سهیم‌شدن در چیزی یا گرفتن بخشی از آن اشاره دارد (رفیعیان و احمدزاده نانو، ۱۳۹۱). مشارکت عمومی به معنای دخالت یک یا چند ذی‌نفع در تصمیم‌گیری یا سیاست‌گذاری، به‌گونه‌ای که نظرها و ایده‌های ذی‌نفعان در فرایند تصمیم‌گیری مدنظر قرار گیرد و پیامدهای تصمیم‌گیری را تحت تأثیر قرار دهد، می‌باشد (Welch, 2012). در ادبیات برنامه‌ریزی یکی از اشکال مشارکت عمومی، جمع‌سپاری شناخته شده است (Brabham, 2009; Certoma, Corsini & Rizzi, 2015; Seltzer & Mahmoudi, 2013) که شامل طیف وسیعی از انواع مختلف رویکردهای تعامل است. جمع‌سپاری یک اصطلاح جامع است و تعریف و دامنه آن در بین محققان متفاوت است، اما به‌طور کلی می‌توان گفت جمع‌سپاری یک مدل حل مسئله، تولید ایده و تولید باواسطه فناوری اطلاعات است که از دانش پراکنده گروه‌ها و افراد استفاده می‌کند

(Prpić & Shukla, 2013). جمع‌سپاری مفهومی است که مشارکت و همکاری را در قالب «خرد جمعی» سازمان‌دهی می‌کند. این واژه از ترکیب دو واژه جمعیت و برون‌سپاری به وجود آمده است؛ به این معنا که برون‌سپاری به یک گروه وسیع از مردم اختصاص می‌یابد که معمولاً از طریق فراخوان عمومی آنلاین صورت می‌گیرد (صلواتیان و سوری، ۱۳۹۵). افزایش مشارکت عمومی یک اولویت کلیدی در برنامه‌ریزی عمومی است و جمع‌سپاری یک مدل قابل‌اجرا برای اطمینان از مشارکت عمومی در پروژه‌های برنامه‌ریزی‌شده است (Brabham, 2009; Hilgers and Ihl, 2010). پیشرفت‌های سریع در جمع‌سپاری و پتانسیلی که در مقیاس تعداد افراد درگیر و کسب سریع داده‌ها و قضاوت‌ها ارائه می‌کند، به‌خصوص اگر گروه‌های متخصص درگیر باشند، نشان‌دهنده این است که برای پرداختن به عدم قطعیت‌های پیرامون طراحی و تحلیل خط‌مشی مهم است (Taeihagh, 2017). جمع‌سپاری امکانات هیجان‌انگیزی برای دموکراسی ارائه می‌دهد. شهروندان می‌توانند در طوفان فکری، بحث، توسعه و حتی اجرای تصمیماتی که قبلاً حوزه نخبگان سیاسی و متخصص بود، شرکت کنند. مشارکت مردم از طریق جمع‌سپاری جایگزین ابزارها یا کارشناسان سنتی دموکراتیک نمی‌شود، بلکه آن‌ها را تکمیل و حمایت می‌کند (Prpić, Taeihagh and Melton, 2015; Aitamurto, 2012; Certoma, Corsini & Rizzi, 2015). هنگامی که فرایندهای سیاست‌گذاری باز می‌شود، اطلاعات مربوط به سیاست‌گذاری به شهروندان منتقل می‌شود؛ بنابراین، شهروندان فرصتی برای مشارکت در فرایندهایی دارند که قبلاً به آن‌ها دسترسی نداشتند؛ بنابراین روند باز امکانی را برای توانمندسازی شهروندان ایجاد می‌کند که می‌تواند به تقویت مشروعیت سیاسی منجر شود. شهروندان می‌توانند احساس کنند که بخشی از این روند هستند و بر فرایندهای سیاسی که زندگی آن‌ها را شکل می‌دهد، احساس مالکیت می‌کنند (Aitamurto, 2012). بسیاری از دولت‌ها و سازمان‌های آنها شروع به استفاده از جمع‌سپاری برای ایجاد خدمات عمومی بهتر و مشارکت دادن شهروندان متعدد در فعالیت‌های خود کرده‌اند (Dutil, 2015). و بسیاری از سیاست‌ها اکنون شهروندان را به عنوان دارایی‌های بکر برای تولید مشترک می‌شناسند (Jakobsen, James, Moynihan & Nabatchi, 2019). جمع‌سپاری به عنوان یک راهبرد مشارکت الکترونیکی (Linders, 2012) نشان‌دهنده تغییر در توزیع قدرت از دولت به سمت شهروندان است (Arnstein, 1969) و می‌تواند اصول اصلی دولت باز، از جمله مشارکت و همکاری (White House, 2009)، را تقویت کند (Loukis & Charalabidis, 2015). این شیوه با فراهم کردن امکان ارائه دیدگاه‌ها و مشارکت شهروندان، به عنوان یک ابزار دیجیتال مکمل برنامه‌های سنتی مشارکت عمومی عمل می‌کند (Brabham, 2013). با وجود اینکه شواهد کافی برای اثربخشی آن هنوز محدود است، جمع‌سپاری پتانسیل دارد مشارکت شهروندان را افزایش داده و در حل مسائل محلی کمک کند (Royo & Yetano, 2015). مروری بر ادبیات نظری مرتبط به خط‌مشی‌گذاری و جمع‌سپاری نشان می‌دهد اغلب مطالعات صورت‌گرفته در این حوزه، جمع‌سپاری را به عنوان ابزاری مفید در حکمرانی الکترونیک مورد بررسی قرار داده و به شناسایی روش‌ها، چالش‌ها و فرصت‌های پیش روی آن پرداخته است. همچنین کمتر مطالعه‌ای به جمع‌سپاری خط‌مشی پرداخته فلذا خلاء نظری در این حیطه وجود دارد که مطالعه پیش رو با هدف پاسخگویی به آن صورت می‌گیرد. در ادامه به چندی از مطالعات بررسی‌شده پرداخته می‌شود. خواجه نائینی (۱۴۰۲)، در مطالعه‌ای تحت عنوان "بررسی ابعاد مختلف مشاوره ذینفعان در فرایندهای سیاست‌گذاری جمهوری اسلامی ایران" با تأکید بر اهمیت مشارکت نهادینه ذینفعان در تقویت نظام‌های مشاوره سیاستی به بررسی ابعاد مختلف مشاوره سیاستی ذینفعان در شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی فضای مجازی با استفاده از رویکرد قیاسی و مشخص نمودن ابعاد ۵ گانه مشاوره سیاستی ذینفعان پرداخته است. نتایج حاکی از آن است که در هریک از مراحل دستورکار، طراحی، اجرا و ارزیابی سیاست، ظرفیت استفاده از مشاوره ذینفعان در شوراها تفاوت داشته و مرحله ارزیابی میزان مشاوره ذینفعان کمتری برخوردار است.

عباسی و دانشفرد (۱۴۰۰)، در مقاله‌ای تحت عنوان "الگوی مشارکت شهروندان در مرحله اول خط‌مشی‌گذاری عمومی (شناسایی مسائل عمومی)" به طراحی و ارائه مدلی پرداخته‌اند که به مشارکت فعال شهروندان در مرحله شناسایی مسائل عمومی در فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی می‌پردازد. این تحقیق از نوع اکتشافی و با رویکرد آمیخته (کیفی و کمی) انجام شده است. نتایج این

تحقیق بیانگر آن است که مشارکت شهروندان در شناسایی مسائل عمومی دارای سه بعد اصلی مشاوره، شراکت و توانمندسازی است. فلاح تفتی، زحمتکش سردوراهی و گورنگی (۱۳۹۹)، تحقیقی تحت عنوان "عوامل کلیدی موفقیت جمع‌سپاری در توسعه توانمندی‌های مقصد گردشگری؛ مورد مطالعه: شهر یزد" به بررسی معیارهای موفقیت جمع‌سپاری میان گردشگران در ارائه راهکارهای مناسب برای توسعه گردشگری شهر یزد پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که معیار اصلی "سرمایه‌های انسانی" با وزن ۰.۲۸ و شاخص‌های "فرهنگی" با وزن ۰.۲۱ بیشترین اهمیت را در موفقیت جمع‌سپاری میان گردشگران دارند. این یافته‌ها می‌تواند به عنوان چارچوبی برای افزایش مشارکت اجتماعی گردشگران در توسعه توانمندی‌های مقصدهای گردشگری مورد استفاده قرار گیرد. جندقی، میرزمانی و خان محمدی (۱۳۹۹)، در مطالعه‌ای تحت عنوان "طراحی الگوی جمع‌سپاری ایده‌های نوآورانه بر بستر رسانه‌های اجتماعی در ایران" مورد مطالعه: صنعت بیمه "به شناسایی مولفه‌های نهادی، بازیگران و مولفه‌های کلیدی ایجاد سیستم جمع‌سپاری ایده در صنعت بیمه پرداخته است. این پژوهش با استفاده از روش مطالعه موردی و تحلیل محتوای کیفی در صنعت بیمه‌های بازرگانی ایران مشخص شد که برای ایجاد این سیستم وجود هشت نوع از نهادهای رسمی، شکل‌گیری پنج دسته جدید از بازیگران و همچنین وجود هشت مولفه کلیدی الزامی است. ذوالفقارزاده و شهسواری (۱۳۹۸)، در مقاله‌ای تحت عنوان "جمع‌سپاری خطامشی و جلب مشارکت عامه در فرایند خطامشی‌گذاری عمومی: درس آموزه‌هایی برای ایران" با استفاده از روش تحقیق اسنادی علاوه بر معرفی مختصر روش‌های مشارکت عمومی، به تبیین روش جمع‌سپاری پرداخته و راه‌های اجرایی، مزایا، چالش‌های پیش روی تحقق آن را بیان نموده و به نمونه‌هایی از تجربیات خارجی جمع‌سپاری خطامشی اشاره کردند. در آخر، نمونه‌های آغازین جمع‌سپاری در ایران را معرفی نموده و به ذکر پیشنهاداتی سیاسی پیرامون انتقال این روش به نظام اداری و خطامشی‌گذاری ایران پرداخته‌اند. حاجی اصغری، میرابی، مهرمنش و فلاح (۱۳۹۸)، در مقاله‌ای تحت عنوان "مدلی برای جمع‌سپاری شرکت‌های دانش‌بنیان در بانک‌ها" به دنبال طراحی مدلی برای جمع‌سپاری شرکت‌های دانش‌بنیان در بانک‌ها بوده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که عوامل ایجادکننده جمع‌سپاری، ۸۸/۶ درصد تغییرات مربوط به عوامل زمینه‌ساز جمع‌سپاری، ۹۱/۵ درصد تغییرات مربوط به پدیده جمع‌سپاری و ۹۶ درصد تغییرات مربوط به عوامل تسریع‌کننده و یا کندکننده جمع‌سپاری را به‌طور مستقیم تبیین می‌کنند. قاسمی و طیبی (۲۰۲۴)، در مطالعه‌ای تحت عنوان "جمع‌سپاری و مشارکت عمومی برای پیشبرد حفاظت از محیط زیست جهانی" بیان می‌کنند که اصل مشارکت در افزایش حفاظت از محیط زیست و کاهش پیشرفت مخاطرات زیست محیطی نقشی محوری دارد. این تحقیق، اثربخشی جمع‌سپاری را به عنوان ابزاری برای اجرای این اصل در حمایت و حفاظت از محیط زیست بررسی می‌کند (Ghasemi & Tayebi, 2024). آکیلی (۲۰۲۳)، در پژوهشی تحت عنوان "مشارکت جامعه در سیاست‌گذاری عمومی از دیدگاه قانون اساسی" به تحلیل مشارکت جامعه در سیاست‌گذاری عمومی از منظر قانون اساسی پرداخته است. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که مشارکت عمومی در تعیین خطامشی عمومی برای اطمینان از اتخاذ تصمیم‌ها در راستای نیازها و خواسته‌های جامعه بسیار مهم است. با این حال، هنوز موانع زیادی در اجرای مشارکت عمومی در سیاست‌گذاری عمومی وجود دارد (Akili, 2023). لیو (۲۰۲۱)، در تحقیقی تحت عنوان "جمع‌سپاری: شهروندان به‌عنوان تولیدکنندگان مشترک خدمات عمومی" به ارائه یک گونه‌شناسی برای جمع‌سپاری خدمات عمومی بر اساس تئوری‌های تولید مشترک، داوطلبی بخش عمومی و روابط دولت و شهروند پرداخته است. این گونه‌شناسی شامل دو بعد - مرحله خطامشی و کارکرد تلاش شهروندان - و چهار نوع جمع‌سپاری است. طراحی جمع‌سپاری بر اساس روابط شهروندان و دولت به طراحان کمک می‌کند تا اهداف و وظایف را با تولیدکنندگان مشترک مناسب هماهنگ کنند و روابط را به روشی دموکراتیک تقویت کنند (Liu, 2021). واسیلجوا (۲۰۲۱)، در تحقیقی تحت عنوان "روش‌های موجود قابل اجرا برای جمع‌سپاری" بیان کرد که چرا موجودی‌های پایگاه داده‌های جمع‌سپاری مهم هستند و در کجا می‌توان از آن دانش در هنگام کار بر روی پروژه‌های مبتنی بر جمعیت استفاده کرد. این تحقیق به بررسی این موضوع می‌پردازد که چگونه این دانش بر وظایف روزمره و تصمیم‌گیری توسط رهبران تیمی که بر گروه‌های مشارکت‌کنندگان نظارت، نگهداری و مدیریت می‌کنند تأثیر می‌گذارد (Vasiljeva, 2021). یوانا

پاولیدو و همکاران (۲۰۲۰)، در مقاله‌ای تحت عنوان "جمع‌سپاری: بررسی سیستماتیک ادبیات با استفاده از متن کاوی" به مطالعه مروری نظام‌مند ادبیات جمع‌سپاری پرداختند که هدف آن، ارائه شواهد تحقیقاتی انجام شده در رابطه با میزان کمک به عملکرد سازمانی و تولید نوآوری و ارائه بینشی در مورد چگونگی عملیاتی کردن موفقیت‌آمیز سازمان‌ها در آن است (Pavlidou et al, 2020). لنارت-گانسینیک و سولکوفسکی (۲۰۱۸)، در تحقیقی با عنوان "جمع‌سپاری - پارادایم جدید یادگیری سازمانی سازمان‌های عمومی" به شناسایی تجربی اهمیت جمع‌سپاری برای یادگیری سازمانی شهرداری و در نتیجه شناسایی جمع‌سپاری به عنوان یک الگوی یادگیری سازمانی جدید است (Lenart-Gansiniec & Sułkowski, 2018). تائیحق (۲۰۱۷)، در پژوهشی تحت عنوان "جمع‌سپاری: ابزار جدیدی برای سیاست‌گذاری؟" به بررسی جمع‌سپاری به عنوان ابزاری برای سیاست‌گذاری می‌پردازد و تفاوت‌های ظریف فناوری و کاربرد و پیامدهای آن را برای مراحل مختلف فرایند سیاست بررسی می‌کند. همچنین این مقاله به پرسش‌هایی پیرامون نقش جمع‌سپاری و اینکه آیا می‌توان آن را به عنوان یک ابزار سیاستی در نظر گرفت یا به عنوان یک توانمندکننده فناوری، به بررسی روندهای فعلی و جهت‌گیری‌های آینده جمع‌سپاری می‌پردازد (Taeihagh, 2017). بررسی‌های ادبی نشان می‌دهد که پژوهش‌های پیشین عمدتاً بر راهکارهای اجرایی، مزایا و چالش‌های جمع‌سپاری متمرکز بوده و کمتر به شناسایی عوامل کلیدی در زمینه جمع‌سپاری در خط‌مشی‌گذاری پرداخته شده است؛ از این رو، در این حوزه شکاف پژوهشی آشکاری به چشم می‌خورد، هدف از این پژوهش پرداختن به موضوع شناسایی عوامل مؤثر بر جمع‌سپاری در فرایند خط‌مشی‌گذاری، جلب مشارکت عامه و اولویت‌بندی عوامل شناسایی شده می‌باشد که نتایج آن به نقش فعال و خلاق مردم در روند توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی اشاره دارد. از طرفی سیاست‌گذاری عمومی در عصر دیجیتال با محدودیت منابع، پیچیدگی مسائل و بی‌اعتمادی شهروندان مواجه است. در چنین شرایطی، مدیران ناچارند منابع محدود (زمان، بودجه، نیروی انسانی و فناوری) را بر عوامل کلیدی‌ای متمرکز کنند که بیشترین اثر را در ارتقای مشارکت مؤثر و اعتماد عمومی دارند (OCED, 2024). اولویت‌بندی علمی این عوامل به آن‌ها کمک می‌کند تا منابع محدود خود را به صورت راهبردی تخصیص دهند و با اتخاذ رویکردهای داده‌محور، سیاست‌هایی فراگیرتر و مؤثرتر طراحی کنند. به عبارت دیگر، شناسایی وزن و اهمیت نسبی مؤلفه‌ها باعث می‌شود سیاست‌ها به جای اتکا بر فرضیات ذهنی، بر داده‌ها و تحلیل‌های کمی و کیفی استوار شوند. از طرفی مطابق با نظریه دموکراتیک و مدل‌های تولید مشترک، یکی از اهداف اصلی مشارکت شهروندان، بهبود مشروعیت سیاست‌های دولتی است (Moon, Lee & Park, 2023). بنابراین، ارزش افزوده‌ی این پژوهش نه تنها در تولید دانش نظری بلکه در ارائه‌ی چارچوبی عملی برای تصمیم‌گیری بهینه در سیاست‌گذاری مشارکتی است.

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف در حیطه تحقیقات کاربردی، از نظر ماهیت نیز از نوع پژوهش‌های اکتشافی است؛ همچنین از لحاظ رویکرد نیز تحقیق حاضر از نوع تحقیقات آمیخته محسوب می‌شود. در این پژوهش پس از بررسی ادبیات و پیشینه پژوهش، با استفاده از روش فراترکیب (روش ۷ مرحله‌ای سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷)) که روشی کیفی مبتنی بر مرور سیستماتیک مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی پیشینه پژوهش است به اکتشاف عوامل و شاخص‌های مورد نظر پرداخته شد. جامعه آماری پژوهش در بخش کیفی، عبارت است از منابع علمی خارجی مربوط به سال‌های ۱۹۶۹ تا ۲۰۲۳ و منابع علمی داخلی مربوط به سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۴۰۲ که به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم با جمع‌سپاری خط‌مشی و مشارکت در ارتباط هستند، برای تضمین روایی در روش فراترکیب، پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر با استفاده از واژگان کلیدی تخصصی مربوط به حوزه پژوهشی و اعمال ترکیبات منطقی مورد کاوش قرار گرفتند. معیارهای ورود و خروج مقالات، شامل: تناسب با موضوع، سال انتشار، کیفیت علمی و دسترسی به متن کامل، به دقت تعریف شدند. همچنین، یافته‌های استخراج‌شده، توسط کلیه پژوهشگران مورد بازبینی و تأیید قرار گرفتند. برای تضمین پایداری در روش فراترکیب، تمام مراحل مستندسازی شدند. کدگذاری اطلاعات توسط دو ارزیاب به صورت مستقل انجام

شد و میزان توافق میان آن‌ها از طریق محاسبه ضریب کاپای کوهن^۱ ارزیابی شد. شاخص کاپا با مقدار (۰/۹۵۲) و سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ نشان‌دهنده پایایی بالای یافته‌ها بوده و ثبات و تکرارپذیری فرآیند را تأیید می‌کند. فاز دوم با استفاده از روش دلفی فازی، که هدف آن دستیابی به توافق قابل‌اعتماد میان گروهی از خبرگان در مورد یک موضوع خاص است از طریق پرسش‌نامه و نظرخواهی‌های مکرر با توجه به بازخوردهای دریافت شده، انجام شد. در روش دلفی فازی، اطلاعات مورد نیاز به‌صورت زبان طبیعی از خبرگان جمع‌آوری شده و سپس به‌طور فازی تحلیل می‌شوند (عطائی، ۱۳۸۹). در روش دلفی فازی، برای اطمینان از روایی، از گروهی از خبرگان با سابقه مرتبط در حوزه پژوهش استفاده شد. انتخاب خبرگان بر اساس معیارهایی مانند حداقل پنج سال سابقه تخصصی و آگاهی کامل از موضوع تحقیق صورت گرفت. فرآیند دلفی در دو دور تکرار شد تا اجماع میان نظرات خبرگان حاصل شود؛ این تکرار به کاهش ابهام و افزایش دقت نتایج کمک کرد. تحلیل نظرات خبرگان با استفاده از روش‌های فازی انجام شد. همچنین، میزان توافق میان خبرگان با استفاده از شاخص کندال (Kendall's W) محاسبه شد که نتایج آن (مقدار ۰/۰۳۴) در مرحله اول دلفی فازی و مقدار ۰/۰۵۰ در مرحله دوم دلفی فازی (نشان‌دهنده پایایی بالای نتایج است). در فاز سوم نیز جهت وزن دهی پارامترها بر مبنای مقایسه دو به دوی آن‌ها در قالب ماتریس مقایسه زوجی، از تحلیل سلسله‌مراتبی و با استفاده از توزیع پرسشنامه استفاده شد. در بخش کمی جامعه آماری شامل متخصصان و خبرگان سه سازمان دولتی استان هرمزگان (اداره کل راه و شهرسازی استان هرمزگان، اداره کل راهداری و حمل و نقل جاده‌ای استان هرمزگان و سازمان جهاد کشاورزی استان هرمزگان) می‌باشد که دارای معیارهای تحصیلات کارشناسی یا بالاتر در پست‌های ریاستی و بالاتر و سابقه کاری حداقل ۵ سال می‌باشند. روایی در روش AHP با طراحی ساختار سلسله‌مراتبی بر اساس مرور دقیق ادبیات و نظرات خبرگان تضمین شد تا از ارتباط اهداف پژوهش اطمینان حاصل شود. قضاوت‌های مقایسات زوجی انجام‌شده توسط خبرگان، از طریق محاسبه نرخ ناسازگاری ارزیابی شد. با کمک شاخص نرخ سازگاری می‌توان پی برد که بین مقایسه‌های دو به دو و زوجی در پرسش‌نامه‌های ما سازگاری وجود دارد یا خیر و مقدار این شاخص (۰/۰۶۴) که کمتر از ۰/۱ می‌باشد نشان‌دهنده سازگاری منطقی و روایی و پایایی بالای قضاوت‌ها است. خروجی نهایی وزن‌دهی معیارها و اولویت‌بندی‌ها با نظرات خبرگان تطبیق داده شد تا ارتباط مستقیم یافته‌ها با واقعیت‌های علمی و عملی تضمین گردد.

یافته‌های پژوهش

مرحله اول (روش فراترکیب)

گام اول) طرح سؤال پژوهش: برای طرح سؤال تحقیق از عوامل گوناگونی مانند، چه چیزی^۲ (عوامل تاثیرگذار بر جمع‌سپاری خط‌مشی و جلب مشارکت عامه کدام‌اند؟)، چه کسی^۳ (جامعه مورد نظر کدام است؟)، چه موقع^۴ (بازه زمانی جستجو به چه صورت است؟)، چگونه^۵ (بررسی روش‌های گردآوری داده‌های تحقیق چگونه است؟) استفاده شده است.

گام دوم) مرور سیستماتیک ادبیات پژوهش: بدین منظور در ابتدا برای استخراج منابع، واژه‌های کلیدی متنوعی، همچون جمع‌سپاری، خط‌مشی گذاری، جمع‌سپاری خط‌مشی، مشارکت عامه و ... مطابق جدول شماره (۱) برای جست‌وجوی مقاله‌های پژوهش مورد استفاده قرار گرفته شد.

1 . Cohen's Kappa
2 . What
3 . Who
4 . When
5 . How

جدول ۱. کلیدواژه‌های جستجو شده (Searched Keywords)

کلید واژه‌های جستجو شده و تعداد مقالات استخراج شده		
تعداد مقالات	انگلیسی	فارسی
۲۹۹	Participation – Contribution – Involvement - Public involvement - Public Participation - Community participation - Social participation - Citizen participation - Community engagement - Collaborative approach	مشارکت - مشارکت عمومی - مشارکت اجتماعی - مشارکت شهروندان - رویکرد مشارکتی
۱۰۳	Collective wisdom - Wisdom of crowd	خرد جمعی
۸۷	Innovation/ open Innovation	نوآوری/ نوآوری باز
۶۱	Success factors (Policy/ Participation)	عوامل موفقیت (خط‌مشی گذاری/ مشارکت)
۵۸	Government - Open government - Collaborative government	دولت - دولت باز - دولت مشارکتی
۵۴	Outsourcing	برون‌سپاری
۴۹	Co-creation	هم‌آفرینی
۴۸	Open source	منبع باز
۴۷	Collective intelligence	هوش جمعی
۴۷	Citizen sourcing	شهروند محوری
۴۶	Attitude survey/ poll	نظرسنجی
۳۸	Crowdsourcing	جمع‌سپاری
۱۸	Policy making	خط‌مشی گذاری
۷	Social media	رسانه اجتماعی
۵	Technology/ ICT	فناوری
۵	Governance	حکمرانی

پس از تعیین واژه‌های کلیدی موردنظر، جستجوگر گوگل اسکولار^۱ مورد جستجو قرار گرفت و منابع خارجی مربوطه از طریق پایگاه‌های علمی همچون (امرالذ^۲، ریسرچ گیت^۳، اس‌سی‌آی‌هاب^۴، ساینس دیرکت^۵، ویلی^۶، اسپرینگر^۷، جی‌استور^۸، سیج‌پاب^۹ و سایر موارد) و منابع داخلی از طریق پایگاه‌های علمی همچون (پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، ایرانداک، نورمگز، مگ‌ایران، سیویلیکا) به دست آمد. اسناد علمی خارجی به تعداد ۸۵۴ و اسناد علمی داخلی به تعداد ۱۱۸، جامعه پژوهش حاضر را شکل می‌دهند.

گام سوم) جست‌وجو و انتخاب متون مناسب: برای انتخاب مقاله‌های مناسب براساس پارامترهای گوناگون همچون عنوان، چکیده و محتوا، مدنظر قرار گرفته است. هدف از این گام، حذف مقاله‌هایی است که به یافته‌های بدست آمده از آن‌ها اعتمادی نیست. تعداد نمونه در این بخش تعداد ۹۷۲ منبع بود که پس از طی مراحل و بر اساس پارامترهای فوق‌الذکر، این تعداد

1 . Google Scholar
2 . Emerald
3 . Research Gate
4 . Sci-hub
5 . Science direct
6 . Wiley
7 . Springer
8 . JSTORE
9 . Sagepub

به ۷۵ منبع اصلی تقلیل یافت. از میان ۹۷۲ منبع علمی، تعداد ۷۹۵ پژوهش از منابع انگلیسی زبان و تعداد ۱۰۲ مورد از پژوهش‌های فارسی زبان حذف گردیده‌اند.

گام چهارم) استخراج اطلاعات متون: در این مرحله، مقاله‌های انتخاب شده توسط پژوهشگران به‌منظور نیل به یافته‌های درون‌محتوایی آن‌ها، چند مرتبه مرور شدند. در واقع تنها ۷۵ پژوهش که شامل ۵۹ مورد انگلیسی زبان و ۱۶ مورد از پژوهش‌های فارسی زبان برای بررسی نهایی ادبیات هستند، از مرحله قبل انتخاب گردیدند و برای انجام تحلیل‌های بیشتر وارد مرحله بعد شدند.

گام پنجم) تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی: در این بخش ابتدا همه عوامل استخراج شده از گام قبل به عنوان کد در نظر گرفته شده و سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از کدها، آن‌ها در یک مفهوم مشابه دسته‌بندی می‌شوند. به این ترتیب مفاهیم تحقیق شکل داده شد. براساس تحلیل‌های انجام گرفته در مجموع ۴۶ مفهوم و ۲۵۶ کد به‌عنوان عوامل مؤثر بر جمع‌سپاری خط‌مشی و جلب مشارکت عامه در این پژوهش شناسایی و مشخص گردیدند.

گام ششم) کنترل کیفیت: در این مطالعه، برای پایش کدها و مفاهیم استخراج‌شده، از مقایسه نظر دو نفر از پژوهشگران استفاده شد. برای محاسبه توافق نظر، از شاخص کاپای کوهن بهره گرفته شد. این شاخص مقدار خود را در بازه‌ای بین صفر تا یک دارد. نزدیک بودن این شاخص به عدد یک نشان‌دهنده بیشترین توافق بین دو کدگذار است و بالعکس، نزدیکی آن به صفر نشان‌دهنده عدم توافق میان آن‌ها است (رهبری، پورصادق و یزدانی، ۱۳۹۹). ضریب توافق کاپا با استفاده از نرم‌افزار SPSS محاسبه شد. با توجه به مقدار ۰/۹۵۲ و معناداری ۰/۰۰۰، می‌توان نتیجه گرفت که بین دو تحلیلگر توافق نظر قابل‌اتکایی بر روی یافته‌های پژوهش وجود دارد.

جدول ۲. مقدار ضریب کاپای کوهن (Cohen's Kappa Coefficient Value)

اندازه‌گیری‌های متقارن				
معناداری تقریبی	مقدار تقریبی T	خطای استاندارد مجانبی	مقدار	
.000	84.902	.014	.952	ضریب توافق کاپا
			256	تعداد موارد معتبر
a. بدو فرض صفر.				
b. استفاده از خطای استاندارد مجانبی با فرض صفر.				

گام هفتم) ارائه یافته‌ها: در این مرحله براساس مطالعات پیشین و کدهای استخراج شده، مقوله‌های اصلی شناسایی شده قابل مشاهده می‌باشد. در مجموع ۱۱ مقوله، ۴۶ مفهوم و ۲۵۶ کد به‌عنوان عوامل مؤثر بر جمع‌سپاری خط‌مشی و جلب مشارکت عامه در این پژوهش کشف و مشخص گردید. در جدول شماره (۳) کدهای نهایی استخراج شده به همراه مفاهیم هر مقوله نشان داده می‌شود.

جدول ۳. کدهایی نهایی استخراج شده به همراه مفاهیم و مقوله‌ها (Final Codes Extracted with Concepts and Categories)

مقوله	ردیف	مفهوم	کد
بعد استراتژی‌ها ی خط مشى	۱	ارزش نهادن به شهروندان	شفافیت داده‌ها و اطلاعات- شفافیت دولت و حاکمیت- شفافیت مسئله، تصمیمات و اقدامات- شفافیت الکترونیکی و پلتفرم‌های مشارکت- شفافیت و باز بودن محیط- شفافیت و وضوح نقش‌ها، وظایف و اختیارات (مردم، مجریان، احزاب و جناح‌ها)
	۲	ویژگی‌های وظیفه	بزرگی وظیفه- پیچیدگی وظیفه
گذاری	۳	موضوع مشارکت	آشکار بودن موضوع مشارکت- پیچیدگی موضوع مشارکت

مقوله	ردیف	مفهوم	کد
عوامل سیاسی	۴	ساز و کارهای مشارکت	محدوده مشارکت (چه چیزی قابل بحث است و چه چیزی نه؟) - روش‌های مشارکت - سطح مشارکت - اثربخشی و کارایی مشارکت - سازوکارها و مکانیزم‌های مناسب مشارکت - آشکار بودن و شفافیت اهداف مشارکت - پیچیدگی خط‌مشی - وجود چشم‌انداز و استراتژی مشخص
	۵	درگیر نمودن شهروندان	حق مشارکت - ضروری دانستن مشارکت توسط شهروندان - داشتن دلیلی برای مشارکت توسط شهروندان - باصرفه بودن مشارکت - اشتیاق و علاقه شهروندان به مشارکت - میزان برجستگی خدمات عمومی موجود و سهولت درگیر شدن در فرآیند مشارکت
	۶	فرآیندهای مشارکت	تعهد به فرایند - وجود فرآیندهای مشارکتی ساختار یافته - مدیریت فرآیندها - تجزیه و تحلیل و نظارت بر فرآیندها - توسعه فرآیندهای مشارکتی - مشروعیت فرآیندها - شفافیت فرآیندها
	۷	نقش مجریان	ارائه بی‌طرفانه مسائل خط‌مشی - نظرسنجی از مردم - درگیر نمودن مراجع ذی‌ربط - اتخاذ رویکرد شهروند محوری - استفاده از تکنیک‌های درک و حل مسائل (طوفان فکری، تجسم و بازی و ...)
	۸	نتایج مشارکت	شفافیت نتایج - تعهد به نتایج - نتایج قابل اندازه‌گیری - اجتناب از نتایج از پیش تعیین شده
	۹	اراده برای مشارکت	اراده رهبران سیاسی - اراده نهادهای مؤثر در مشارکت
	۱۰	شرایط و وضعیت سیاسی حاکم	زد و بندهای سیاسی - منافع و انتظارات سیاسی - تنوع جناح‌های سیاسی - محدودیت‌های سیاسی - کارآمدی سیاسی - محل مسئولیت سیاسی - بلوغ فرهنگ سیاسی - وضعیت ثبات سیاسی و حاکم بودن صلح - جو سیاسی و نهادی مناسب - توسعه کمپین‌های سیاست‌الکترونیکی - ضمانت اجرا در سیاست‌ها - عدم وجود ضعف و مناسب بودن رویکرد اجرا - تغییر رژیم حکومتی - ویژگی‌های دولت محلی - مبارزه با فساد - حمایت دولت - تمرکز قدرت
	۱۱	میزان باز بودن فضای سیاسی	آزادی مطبوعات و رسانه‌ها - سمن‌ها (سازمان‌های مردم‌نهاد) - سندیکاها - کارگری - جامعه مدنی - انحصارگرایی - عضویت در سازمان‌های غیردولتی و تشکلهای مردمی
	۱۲	موارد انگیزشی	عدالت و انصاف اجتماعی - وضعیت اجتماعی شهروندان - ساختار قدرت و برابری اجتماعی - موقعیت اجتماعی
عوامل اجتماعی	۱۳	سرمایه اجتماعی	وجود اعتماد (به نفس، به مردم، به دولت، به زیرساخت‌ها، فناوری‌ها و داده‌ها) - جنبش‌های اجتماعی قوی مردمی - وابستگی اجتماعی و متقابل بین اهداف - سرمایه اجتماعی - قدرت یکپارچگی مردم
	۱۴	متغیرهای جمعیت شناختی	اندازه جمعیت - تنوع جمعیتی و قومیتی - همگنی و شباهت جامعه - توزیع سنی جمعیت - تنوع جنسیتی - نژاد - انسجام و یکپارچگی جمعیت - تغییرات و شکاف نسل‌ها - ویژگی‌های شخصیتی شهروندان - هنجارهای جمعیت - پراکندگی جغرافیایی - منطقه، محل و سابقه سکونت - خرد جمعی - وضعیت سلامت - وضعیت تأهل شهروندان
	۱۵	ارتباطات و تعاملات	رویکرد و نحوه ارتباطات و تعامل بین گروه‌های مختلف - به اشتراک گذاری دانش، تجارب و منابع - جهت‌گیری تعاملی - تضمین کیفیت تعامل
عوامل اقتصادی	۱۶	چالش‌های اقتصادی	تحریم‌های اقتصادی - نرخ تورم - نرخ بیکاری
	۱۷	وضعیت معیشتی	میزان درآمد و نحوه توزیع آن در طبقات اجتماعی - میزان صادرات و واردات کالا و خدمات - درآمد ناخالص ملی - ارزش پول ملی - اشتغال ملی
	۱۸	روند و تغییرات اقتصادی	وضعیت اقتصادی - صرفه جویی اقتصادی - رشد اقتصادی - پیشینه اجتماعی - اقتصادی جمعیت - توسعه اقتصادی - پایگاه اجتماعی - اقتصادی (رتبه بندی افراد براساس میزان برخورداری از کیفیت‌های مطلوب)
عوامل فرهنگی	۱۹	ارزش‌ها و باورها	تعهد شهروندان و افراد سیاسی - اعتقاد به ایجاد تفاوت از طریق مشارکت - احترام و تکریم افکار و نظرات دیگران
	۲۰	اطلاع رسانی، آگاهی و آموزش	آمادگی مجریان و شهروندان برای همکاری - آگاهی از باورها و ارزش‌های حاکم و توجه به آن‌ها - اطلاع رسانی و آگاه سازی شهروندان - آگاهی از مسئولیت جمعی - آموزش شهروندان
	۲۱	فرهنگ ملی	ایجاد فرهنگ گفت و گو و تعامل - سرنوشت گرایی (اعتقاد به سرنوشت) یا سنت گرایی (سنت خواهی) - عدم وجود فرهنگ فردگرایانه و تقدم منافع جمعی بر منافع فردی - هویت ملی و مدیریت آن - جهانی شدن - توزیع و بازگرداندن قدرت به شهروندان - تقاضای عمومی برای مشارکت - سبک زندگی - نوع فرهنگ (فردگرایانه یا جمع گرایانه) - ایجاد فرهنگ داده محور در بخش عمومی - تعارض فرهنگی بین دولت و مردم

مقوله	ردیف	مفهوم	کد
عوامل حقوقی و قانونی	۲۲	هماهنگی و پیوستگی	وجود روحیه مشارکتی - اقتدارطلبی مردم - میزان پذیرش اجتماعی - توافق محوری و اجماع شهروندان
	۲۳	نوع حکومت	مذهب و ایدئولوژی افراد و حکومت - تفکیک قوا
	۲۴	آشنایی شهروندان با حقوق قانونی	میزان ابتکارات مردمی - میزان اعتراضات مردمی - همه پرسی
	۲۵	محیط قانونی	حاکمیت و الزامات قانونی و مقرراتی - وجود سازوکار تغییر قوانین - محدودیت‌های قانونی
	۲۶	حفظ امنیت	امنیت داشتن زیرساخت‌های فناوری اطلاعات - امنیت پلتفرم‌های مشارکت - حفاظت از امنیت ملی - حفظ امنیت داده‌ها - حفظ حریم خصوصی شهروندان - مشارکت شهروندان به صورت ناشناس
عوامل مدیریتی	۲۷	تخصص و مهارت مجریان	بهبود کیفیت تصمیم‌گیری‌ها - تقویت استراتژی‌ها توسط مجریان - پویایی و شیوه مدیریت مجریان - تخصص مجریان - تشکیل گروهی از افراد متخصص - میزان اعمال سلیقه و سوگیری انتخاب مجریان
	۲۸	شراکت راهبردی	مدیریت و دسترسی آزاد به اطلاعات و داده‌ها - داشتن استقلال و آزادی عمل شهروندان در انتخاب‌ها - درک و پاسخگویی به نیازها، منافع و انتظارات شهروندان - مشورت مداوم با شرکت کنندگان - تفویض اختیار - ایجاد زبان مشترک
	۲۹	خلاقیت و نوآوری	مشوق‌ها - نوآوری در حکمرانی - متقاعد سازی شهروندان - تحریک/اراهنمایی شهروندان - میزان خلاقیت مدیران
	۳۰	عوامل رفتاری مجریان	تشویق شهروندان - داشتن انعطاف ذهنی و انعطاف‌پذیری در پذیرش ایده‌های نو - نوع و سبک رهبری - نگرش مدیران به اجرا - سازش متقابل مدیران
	۳۱	حوزه اجرایی	ارزیابی عملکرد حین فرآیند - اطمینان از کفایت منابع مورد نیاز (زمان، مالی، فنی و انسانی) - برنامه ریزی مؤثر - وجود کمیته - ایجاد رادیو مستقل برای هر حزب یا گروه
عوامل فردی	۳۲	جبران خدمات شهروندان	وجود سیستم پاداش - وجود سیستم بازخورد - جبران زمان و تلاش افراد
	۳۳	انگیزه افراد	ایجاد احساس ارزش برای مردم - میزان ارزش افزوده کاربر - انگیزه‌های پولی - انگیزه‌های غیرپولی - انگیزه‌های شهروندان - مشارکت شهروندان به عنوان سرگرمی - مشارکت شهروندان به عنوان فرصت یادگیری - تمایل و انتظار ایجاد روابط جدید و تقویت روابط موجود - مزیت نسبی درک شده - توسعه خدمات و کسب و کار و بازاریابی شخصی - مشارکت شهروندان به عنوان راه ارضای منافع دانستن - شغل، نگرانی‌ها و فرصت‌های شغلی شهروندان
	۳۴	دانش، توانایی و تجربه شهروندان	میزان تحصیلات و سواد افراد (دیجیتالی و ...) - تنوع دانش و مهارت مشارکت کنندگان - تجربیات شهروندان - توانایی‌ها، شایستگی‌ها و مهارت‌های شهروندان برای مشارکت
	۳۵	نگرش	احساس و مشاهده تأثیرگذاری بر جامعه - احساس تعلق - احساس رضایت - احساس غرور ملی و وفاداری به آرمان‌های جمعی - احساس مالکیت شهروندان - احساس مسئولیت و مسئولیت‌پذیری - احساس وفاداری - احساس حقارت پایین فرد - احساس خود کنترلی - احساس تعاون - عدم وجود حس خودخواهی - احساس همدلی - احساس کنجکاوی - میزان حس نوع دوستی (کمک داوطلبانه به جوامع) شهروندان - ترجیحات شهروندان - ادراکات مردم - اراده مردم - چالش فکری - سازگاری - نگرش شهروندان - تعبیرات مختلف از خط مشی
	۳۶	ابزارهای آنلاین	ابزارهای تعاملی آنلاین - ابزارهای دیجیتال مشارکت مردمی - ابزارهای فناوری اطلاعات - ابزارهای نوآورانه - ابزارهای مشاوره آنلاین - ابزارهایی برای جلب و حفظ توجه شرکت کنندگان - استفاده از پلتفرم‌های آنلاین مشارکتی - رویدادهای آنلاین - کانال‌های ارتباطی آنلاین و آفلاین
فناوری و تکنولوژی	۳۷	عدالت در توزیع امکان‌های فناورانه	دسترسی به اینترنت - به کار بستن اینترنت اشیا - فیلترینگ - پر نمودن شکاف دیجیتال
	۳۸	استفاده از فناوری‌ها و میزان تأثیرگذاری آن‌ها	استفاده و میزان تأثیرگذاری رسانه‌ها، شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی - بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات
	۳۹	زیرساخت و ساختار فناوری و محیط‌های کاربری	فراهم نمودن زیرساخت‌های مناسب و لازم - ساختار فناوری اطلاعات - ساده و کاربر پسند بودن پلتفرم‌ها، ابزارها و اشکال تعامل - سفارشی سازی / شخصی سازی پلتفرم‌ها و ابزارها
	۴۰	سطح فناوری داخلی و میزان رشد و بروز بودن آن	میزان رشد فناوری اطلاعات و ارتباطات - سطح فناوری داخلی نسبت به متوسط جهانی - تأثیر هوش مصنوعی بر روند مشارکت

مقوله	ردیف	مفهوم	کد
	۴۱	قابلیت استفاده از تجارت الکترونیک و حاکمیت الکترونیک	روند و قابلیت استفاده از ابتکارات دولت و تجارت الکترونیک- حاکمیت الکترونیک
عوامل فنی	۴۲	کیفیت داده ها	کیفیت داده ها- مرتبط بودن داده ها- کامل بودن داده ها- به موقع بودن داده ها- سهولت تأثیر بر داده ها
	۴۳	خدمات پشتیبانی	قابلیت پشتیبانی از سیستم و پلتفرم- قابلیت پشتیبانی از خدمات ارائه شده به کاربران- قابلیت پشتیبانی از مشورت با کیفیت
	۴۴	ساختاری	ساختار غیر متمرکز- ساختار منعطف- دستگاه های موازی- ساختار تیمی- ساختار هرمی- ساختار جامعه
عوامل محیطی	۴۵	جغرافیای طبیعی	آب و هوا- وسعت کشور- حوادث و پیشران های محیطی
	۴۶	محیط خارجی	تأثیر محیط بر خط مشی- مسائل غیر مترقبه- عوامل خارج سازمان- حمایت های محیطی

مرحله دوم (تکنیک دلفی فازی)

در این مرحله در دور اول توزیع پرسشنامه نظرات ۱۸ خبره سازمانی و در دور دوم نظرات ۲۱ خبره سازمانی گردآوری شد. سپس متغیرهای کلامی به اعداد مثلثی فازی تبدیل شدند. در نهایت دیدگاه خبرگان، فازی زدایی و معیارها براساس مقدار آستانه α غربال شدند. معمولاً آستانه تحمل را ۰.۷ در نظر می گیرند (حبیبی و همکاران، ۱۳۹۳). اعداد فازی مثلثی که در این پژوهش استفاده شده در جدول شماره (۴) رتبه بندی شده اند:

جدول ۴. اعداد فازی مثلثی معادل طیف لیکرت ۵ درجه (حبیبی و همکاران، ۱۳۹۳).

(Triangular Fuzzy Numbers Equivalent to the 5-Point Likert Scale (Habibi et al., 2014))

عبارات زبانی	اعداد فازی مثلثی
خیلی بی اهمیت	(۰, ۰, ۰/۲۵)
بی اهمیت	(۰, ۰/۲۵, ۰/۵)
متوسط	(۰/۲۵, ۰/۵, ۰/۷۵)
با اهمیت	(۰/۵, ۰/۷۵, ۱)
خیلی با اهمیت	(۰/۷۵, ۱, ۱)

مطابق جدول شماره (۵) مربوط به دور اول توزیع پرسشنامه و جدول شماره (۶) مربوط به دور دوم توزیع پرسشنامه شاخص هایی که میانگین بالاتر از حد آستانه ۰/۷ دارند تأیید و شاخص هایی که میانگین پایین تر از حد آستانه ۰/۷ داشتند حذف شدند:

جدول ۵. فازی سازی دیدگاه خبرگان در مرحله اول دلفی فازی

(Fuzzification of Experts' Opinions in the First Stage of Fuzzy Delphi)

نتیجه	مقدار قطعی	میانگین فازی مثلثی			مفاهیم
		L	M	U	
تأیید	۰/۸۳	۰/۶۳	۰/۸۸	۰/۹۹	ارزش نهادن به شهروندان
رد	۰/۵۷	۰/۳۲	۰/۵۷	۰/۸۳	ویژگی های وظیفه
رد	۰/۶۲	۰/۳۹	۰/۶۳	۰/۸۳	موضوع مشارکت
رد	۰/۶۰	۰/۳۶	۰/۶۱	۰/۸۳	سازوکارهای مشارکت
تأیید	۰/۷۲	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۹۲	درگیر نمودن شهروندان
رد	۰/۶۸	۰/۴۴	۰/۶۹	۰/۸۹	فرآیندهای مشارکت

نتیجه	مقدار قطعی	میانگین فازی مثلثی			مفاهیم
		L	M	U	
تأیید	۰/۷۱	۰/۴۹	۰/۷۴	۰/۹۲	نقش مجریان
تأیید	۰/۷۴	۰/۵۱	۰/۷۶	۰/۹۳	نتایج مشارکت
تأیید	۰/۷۰	۰/۴۹	۰/۷۴	۰/۸۹	اراده برای مشارکت
تأیید	۰/۷۱	۰/۴۹	۰/۷۴	۰/۹۲	شرایط و وضعیت سیاسی حاکم
تأیید	۰/۷۴	۰/۵۳	۰/۷۸	۰/۹۲	میزان باز بودن فضای سیاسی
تأیید	۰/۷۸	۰/۵۷	۰/۸۲	۰/۹۴	موارد انگیزشی
تأیید	۰/۷۱	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۸۹	سرمایه اجتماعی
تأیید	۰/۷۱	۰/۴۹	۰/۷۴	۰/۹۰	متغیرهای جمعیت شناختی
تأیید	۰/۷۲	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۹۲	ارتباطات و تعاملات
تأیید	۰/۸۴	۰/۶۴	۰/۸۹	۰/۹۹	چالش‌های اقتصادی
تأیید	۰/۸۰	۰/۵۸	۰/۸۳	۰/۹۹	وضعیت معیشتی
تأیید	۰/۷۶	۰/۵۴	۰/۷۹	۰/۹۴	روند و تغییرات اقتصادی
تأیید	۰/۷۱	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۸۸	ارزش‌ها و باورها
تأیید	۰/۷۴	۰/۵۳	۰/۷۸	۰/۹۲	اطلاع‌رسانی، آگاهی و آموزش
تأیید	۰/۷۱	۰/۴۹	۰/۷۴	۰/۹۰	فرهنگ ملی
رد	۰/۶۱	۰/۳۸	۰/۶۳	۰/۸۳	هماهنگی و پیوستگی
رد	۰/۶۷	۰/۴۴	۰/۶۹	۰/۸۸	نوع حکومت
تأیید	۰/۷۲	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۹۰	آشنایی شهروندان با حقوق قانونی
تأیید	۰/۷۰	۰/۴۹	۰/۷۴	۰/۸۹	محیط قانونی
تأیید	۰/۷۳	۰/۵۱	۰/۷۶	۰/۹۲	حفظ امنیت
تأیید	۰/۷۷	۰/۵۶	۰/۸۱	۰/۹۶	تخصص و مهارت مجریان
تأیید	۰/۷۲	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۹۲	شراکت راهبردی
رد	۰/۵۹	۰/۳۶	۰/۶۱	۰/۸۱	خلاقیت و نوآوری
تأیید	۰/۷۱	۰/۴۹	۰/۷۴	۰/۹۰	عوامل رفتاری مجریان
تأیید	۰/۷۰	۰/۴۹	۰/۷۴	۰/۸۹	حوزه اجرایی
رد	۰/۶۸	۰/۴۶	۰/۷۱	۰/۸۸	جبران خدمات شهروندان
تأیید	۰/۷۲	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۹۲	انگیزه افراد
تأیید	۰/۷۲	۰/۵۱	۰/۷۵	۰/۹۰	دانش، توانایی و تجربه شهروندان
تأیید	۰/۷۳	۰/۴۹	۰/۷۴	۰/۹۶	نگرش
رد	۰/۶۴	۰/۴۰	۰/۶۵	۰/۸۸	ابزارهای آنلاین
تأیید	۰/۷۱	۰/۴۹	۰/۷۴	۰/۹۰	عدالت در توزیع امکانات فناورانه
تأیید	۰/۷۳	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۹۳	استفاده از فناوری‌ها و میزان تأثیرگذاری آن‌ها
تأیید	۰/۷۱	۰/۴۹	۰/۷۴	۰/۹۰	زیرساخت، ساختار و محیط‌های کاربری
رد	۰/۵۶	۰/۳۳	۰/۵۸	۰/۷۵	سطح فناوری داخلی و میزان رشد و بروز بودن آن
رد	۰/۵۷	۰/۳۳	۰/۵۸	۰/۷۹	قابلیت استفاده از تجارت الکترونیک و حاکمیت الکترونیک
تأیید	۰/۷۳	۰/۵۱	۰/۷۶	۰/۹۰	کیفیت داده‌ها
رد	۰/۶۰	۰/۳۸	۰/۶۱	۰/۸۲	خدمات پشتیبانی
رد	۰/۴۸	۰/۲۵	۰/۴۷	۰/۷۲	ساختاری
رد	۰/۵۱	۰/۲۹	۰/۵۱	۰/۷۴	جغرافیای طبیعی
رد	۰/۵۱	۰/۲۹	۰/۵۱	۰/۷۴	محیط خارجی

جدول ۶. فازی سازی دیدگاه خبرگان در مرحله دوم دلفی فازی

(Fuzzification of Experts' Opinions in the Second Stage of Fuzzy Delphi)

نتیجه	مقدار قطعی	میانگین فازی مثلثی			مفاهیم
		L	M	U	
تأیید	۰/۸۲	۰/۶۱	۰/۸۶	۰/۹۹	ارزش نهادن به شهروندان
تأیید	۰/۷۲	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۹۲	درگیر نمودن شهروندان
تأیید	۰/۷۳	۰/۵۱	۰/۷۶	۰/۹۳	نقش مجریان
تأیید	۰/۷۳	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۹۳	نتایج مشارکت
تأیید	۰/۷۰	۰/۴۹	۰/۷۴	۰/۸۸	اراده برای مشارکت
رد	۰/۶۸	۰/۴۶	۰/۷۰	۰/۸۷	شرایط و وضعیت سیاسی حاکم
تأیید	۰/۷۳	۰/۵۲	۰/۷۶	۰/۸۹	میزان باز بودن فضای سیاسی
تأیید	۰/۷۸	۰/۵۷	۰/۸۲	۰/۹۵	موارد انگیزشی
تأیید	۰/۷۲	۰/۵۱	۰/۷۶	۰/۸۹	سرمایه اجتماعی
رد	۰/۵۹	۰/۳۶	۰/۶۰	۰/۸۱	متغیرهای جمعیت شناختی
رد	۰/۶۵	۰/۴۲	۰/۶۷	۰/۸۸	ارتباطات و تعاملات
تأیید	۰/۸۳	۰/۶۳	۰/۸۸	۰/۹۸	چالش های اقتصادی
تأیید	۰/۸۱	۰/۵۸	۰/۸۳	۱/۰۰	وضعیت معیشتی
تأیید	۰/۷۶	۰/۵۵	۰/۸۰	۰/۹۴	روند و تغییرات اقتصادی
رد	۰/۶۴	۰/۴۲	۰/۶۵	۰/۸۵	ارزش ها و باورها
رد	۰/۶۸	۰/۴۵	۰/۷۰	۰/۸۸	اطلاع رسانی، آگاهی و آموزش
رد	۰/۶۷	۰/۴۵	۰/۶۹	۰/۸۷	فرهنگ ملی
رد	۰/۶۰	۰/۳۷	۰/۶۱	۰/۸۲	آشنایی شهروندان با حقوق قانونی
تأیید	۰/۷۱	۰/۴۹	۰/۷۴	۰/۸۹	محیط قانونی
تأیید	۰/۷۳	۰/۵۲	۰/۷۶	۰/۹۰	حفظ امنیت
رد	۰/۷۰	۰/۴۶	۰/۷۱	۰/۹۲	تخصص و مهارت مجریان
تأیید	۰/۷۱	۰/۴۹	۰/۷۴	۰/۹۰	شراکت راهبردی
رد	۰/۶۶	۰/۴۳	۰/۶۸	۰/۸۷	عوامل رفتاری مجریان
رد	۰/۶۵	۰/۴۲	۰/۶۷	۰/۸۶	حوزه اجرایی
رد	۰/۶۸	۰/۴۸	۰/۷۰	۰/۸۷	انگیزه افراد
تأیید	۰/۷۴	۰/۵۴	۰/۷۷	۰/۹۲	دانش، توانایی و تجربه شهروندان
تأیید	۰/۷۱	۰/۴۹	۰/۷۳	۰/۹۳	نگرش
رد	۰/۶۲	۰/۳۹	۰/۶۳	۰/۸۵	عدالت در توزیع امکان های فناورانه
تأیید	۰/۷۱	۰/۴۸	۰/۷۳	۰/۹۲	استفاده از فناوری ها و میزان تأثیرگذاری آن ها
رد	۰/۶۰	۰/۳۸	۰/۶۱	۰/۸۱	زیرساخت، ساختار و محیط های کاربری
رد	۰/۶۵	۰/۴۴	۰/۶۸	۰/۸۵	کیفیت داده ها

برای ارزیابی میزان توافق گروهی، از ضریب هماهنگی کندال در نرم افزار SPSS استفاده شد. این ضریب معیاری برای سنجش درجه هماهنگی و توافق میان چندین دسته رتبه بندی مربوط به n پدیده است. در صورتی که هماهنگی کامل وجود داشته باشد، مقدار این ضریب برابر با یک و در صورت عدم وجود هماهنگی کامل، مقدار آن صفر خواهد بود (حبیبی و همکاران، ۱۳۹۳):

جدول ۷. مقدار ضریب توافق کندال مرحله اول دلفی فازی
(Kendall's Coefficient of Concordance in the First stage of Fuzzy Delphi)

آمار آزمون	
تعداد نمونه	18
ضریب کندال W	.034
کای-دو	18/146
درجه آزادی	30
معناداری مجانبی	.956
a. ضریب توافق کندال	

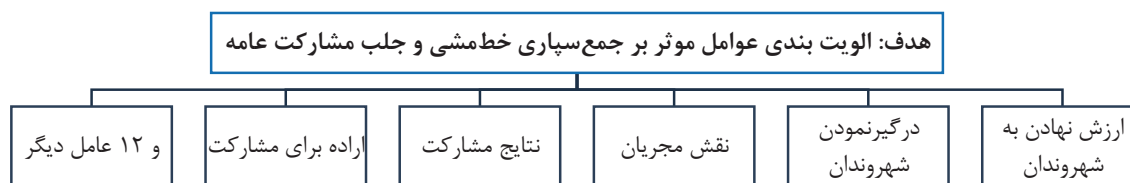
جدول ۸. مقدار ضریب توافق کندال مرحله دوم دلفی فازی
(Kendall's Coefficient of Concordance in the Second stage of Fuzzy Delphi)

آمار آزمون	
تعداد نمونه	21
ضریب کندال W	.050
کای-دو	16/754
درجه آزادی	16
معناداری مجانبی	.402
a. ضریب توافق کندال	

نخستین معیار آماری که برای تصمیم‌گیری در مورد ادامه یا توقف دورهای دلفی ارائه شده است، وجود توافق قوی میان اعضای پانل است که از طریق مقدار ضریب هماهنگی کندال مشخص می‌شود؛ اگر چنین توافقی حاصل نشود، ثابت ماندن ضریب یا تغییرات اندک آن در دو دور متوالی نشان‌دهنده عدم افزایش توافق است و در این صورت باید فرآیند نظرخواهی متوقف گردد (Schmidt, 1997). در این پژوهش با توجه به اینکه مطابق جدول شماره (۷) و جدول شماره (۸) ضریب هماهنگی کندال در دو دور متوالی رشد ناچیزی داشته است، فرآیند مربوط به انجام روش دلفی فازی متوقف گردید.

مرحله سوم (تحلیل سلسله‌مراتبی)

برای استفاده از AHP به‌عنوان ابزار تصمیم‌گیری، ابتدا باید یک درخت سلسله‌مراتبی مناسب طراحی شود که مسئله مورد نظر را به‌طور واضح بیان کند.

شکل ۱. درخت سلسله‌مراتب تصمیم (Decision Hierarchy Tree)

در مرحله بعد، پرسشنامه مقایسه زوجی به تعداد ۱۳۶ مقایسه، برای ۱۷ شاخص نهایی شده در مرحله دلفی فازی، طراحی گردید و بین ۲۰ خبره سازمانی مطابق جدول شماره (۹) توزیع گردید. پس از گردآوری نظرات خبرگان، میانگین هندسی امتیازات داده شده به هر شاخص را به‌عنوان ارزش آن شاخص محاسبه نموده و ماتریس مقایسه زوجی براساس اعداد حاصله ترسیم شد. نحوه

ارزش‌گذاری شاخص‌ها نسبت به یکدیگر در جدول شماره (۱۰) نشان داده شده است. نتایج حاصل از ترسیم ماتریس مقایسات زوجی در جدول شماره (۱۱) قابل مشاهده است.

جدول ۹. مشخصات مشارکت‌کنندگان در تحقیق - پرسشنامه AHP

(Characteristics of the Participants – Second Round of the Fuzzy Delphi Questionnaire Distribution)

نام سازمان	ردیف	جنسیت	سمت	سن	تحصیلات	سابقه کلی	نام سازمان	ردیف	جنسیت	سمت	سن	تحصیلات	سابقه کلی
جهاد کشاورزی	۱	خانم	رئیس	۳۷	فوق لیسانس	۱۰	راه و شهرسازی	۱۱	آقا	رئیس	۵۵	دکتری	۲۸
	۲	خانم	معاون	۴۳	فوق لیسانس	۱۸		۱۲	آقا	رئیس	۴۳	لیسانس	۲۳
	۳	آقا	مدیر	۵۱	لیسانس	۲۹		۱۳	آقا	مدیر	۵۱	فوق لیسانس	۲۶
	۴	آقا	مدیر	۴۰	دکتری	۱۵		۱۴	آقا	معاون	۴۹	دکتری	۲۱
	۵	آقا	مدیر	۵۲	لیسانس	۲۹		۱۵	آقا	معاون	۴۸	فوق لیسانس	۲۲
راه و شهرسازی	۶	خانم	سرپرست	۴۴	فوق لیسانس	۲۰	راهداری	۱۶	آقا	معاون	۴۷	لیسانس	۲۲
	۷	خانم	معاون	۳۷	دکتری	۱۰		۱۷	آقا	رئیس	۴۸	فوق لیسانس	۲۵
	۸	آقا	معاون	۵۳	لیسانس	۲۸		۱۸	آقا	رئیس	۴۶	دکتری	۲۳
	۹	آقا	معاون	۴۳	فوق لیسانس	۲۱		۱۹	آقا	رئیس	۴۸	فوق لیسانس	۲۳
	۱۰	آقا	رئیس	۴۴	فوق لیسانس	۱۸		۲۰	خانم	رئیس	۳۶	فوق لیسانس	۹

جدول ۱۰. ارزش‌گذاری شاخص‌ها (طیف ۹ درجه ساعتی)

(Valuation of Indicators (9-Point Hourly Scale)

ارزش	اولویت‌ها	توضیح
۱	ترجیح یکسان/ Equally Preferred	اهمیت دو شاخص برابرند.
۳	کمی مرجح/ Moderately Preferred	شاخص i نسبت به شاخص j کمی مهم‌تر است.
۵	خیلی مرجح/ Strongly Preferred	شاخص i نسبت به شاخص j بسیار مهم‌تر است.
۷	خیلی زیاد مرجح/ Very Strongly Preferred	شاخص i نسبت به شاخص j بسیار مهم‌تر است.
۹	کاملاً مرجح/ Extremely Preferred	شاخص i نسبت به شاخص j کاملاً مهم‌تر است.
۲ و ۴ و ۶ و ۸	بینابین	این اعداد ارزش‌های بین ارزش‌های بیان شده نشان می‌دهد.

جدول ۱۱. مقایسات زوجی (Pairwise Comparisons)

ارزش نهادن به شهروندان	ارزش نهادن به شهروندان	درگیر نمودن شهروندان	نقش مجریان	نتایج مشارکت	اراده برای مشارکت	میزان باز بودن فضای سیاسی	موارد انگیزشی	سرمایه اجتماعی	چالش‌های اقتصادی	وضعیت معیشتی	روند و تغییرات اقتصادی	محیط قانونی	حفظ امنیت	تشرکات راهبردی	دانش، توانایی و تجربه شهروندان	نگرش	استفاده از فناوری‌ها و میزان تأثیرگذاری آن‌ها	میانگین هندسی (بردار ویژه)	وزن نسبی
۱	۳/۳۹۱	۴/۵۳۹	۴/۳۷۹	۴/۳۷۹	۰/۶۷۹	۱/۶۱۱	۳/۰۲۶	۱/۳۳۸	۱/۸۲۴	۰/۷۱۷	۱/۱۳۲	۰/۵۵۰	۰/۴۱۶	۱/۳۳۵	۴/۹۰۸	۵/۳۴۰	۳/۱۰۰	۱/۷۳۰	۰/۰۹۱
درگیر نمودن شهروندان	۰/۳۹۵	۱	۰/۳۳۴	۲/۱۶۶	۰/۵۸۰	۲/۴۴۶	۰/۳۵۱	۱/۳۳۷	۱/۶۸۶	۰/۴۳۳	۱/۹۵۹	۰/۴۷۴	۰/۲۷۸	۰/۵۱۱	۱/۸۷۱	۰/۸۳۴	۱/۷۵۶	۰/۸۸۶	۰/۰۴۷
نقش مجریان	۰/۳۲۱	۲/۹۹۴	۱	۱/۵۰۳	۱/۰۵۶	۱/۴۱۴	۰/۵۲۶	۰/۲۹	۰/۶۶۸	۰/۴۳۳	۰/۶۷۹	۰/۴۸۰	۰/۳۳۰	۰/۳۵۶	۰/۶۹۵	۰/۷۱۶	۱/۶۳۷	۰/۶۹۶	۰/۰۳۷
نتایج مشارکت	۰/۳۲۹	۰/۴۶۲	۰/۶۶۵	۱	۰/۴۱۰	۱/۵۲۵	۰/۴۵۲	۰/۳۷۱	۰/۴۱۸	۰/۳۵۳	۰/۷۱۷	۰/۳۹۲	۰/۲۷۸	۰/۶۲۰	۲/۰۲۱	۱/۱۳۲	۰/۵۵۳	۰/۵۵۸	۰/۰۲۹
اراده برای مشارکت	۱/۴۷۳	۰/۸۶۵	۰/۹۴۷	۲/۴۳۷	۱	۰/۴۳۰	۰/۷۳۴	۰/۳۸۷	۰/۶۳۹	۰/۳۴۲	۰/۴۹۳	۰/۴۵۰	۰/۳۰۱	۰/۶۵۶	۱/۷۳۰	۱/۶۹۵	۲/۳۸۸	۰/۸۰۳	۰/۰۴۲
میزان باز بودن فضای سیاسی	۰/۶۲۱	۱/۷۳۴	۰/۷۰۷	۰/۶۵۶	۲/۳۲۴	۱	۰/۵۲۶	۰/۴۳۷	۰/۴۵۱	۰/۳۳۳	۰/۵۰۶	۰/۴۹۶	۰/۳۹۶	۰/۴۶۷	۱/۵۸۲	۲/۰۰۹	۱/۸۰۶	۰/۷۶۶	۰/۰۴۰
موارد انگیزشی	۰/۳۳۰	۰/۴۱۲	۱/۹۰۳	۲/۲۱۱	۱/۳۶۲	۱/۸۶۵	۱	۰/۳۵۲	۰/۵۵۳	۰/۵۶۹	۰/۹۲۸	۰/۴۳۸	۰/۳۵۶	۰/۵۱۱	۲/۱۲۳	۱/۷۳۸	۲/۲۲۴	۰/۸۹۲	۰/۰۴۷
سرمایه اجتماعی	۰/۸۰۷	۲/۸۴۶	۳/۳۴۴	۳/۶۹۰	۲/۵۸۳	۲/۲۸۶	۲/۸۳۷	۱	۱/۰۸۲	۰/۶۰۲	۱/۰۵۶	۰/۴۹۹	۰/۵۵۲	۱/۶۶۲	۲/۵۹۶	۳/۲۱۳	۲/۳۷۴	۱/۵۹۶	۰/۰۸۴
چالش‌های اقتصادی	۰/۵۴۸	۰/۵۹۳	۱/۴۹۷	۲/۳۹۰	۱/۵۶۴	۲/۲۱۶	۱/۸۰۷	۰/۹۲۵	۱	۱/۱۷۸	۱/۴۴۳	۱/۳۶۹	۱/۲۲۷	۱/۸۲۸	۲/۸۲۵	۳/۴۷۷	۲/۰۲۳	۱/۴۷۰	۰/۰۷۸
وضعیت معیشتی	۱/۳۹۴	۰/۵۷۶	۳/۳۱۰	۲/۸۲۳	۲/۹۲۷	۳/۰۰۷	۱/۷۵۶	۱/۶۶۲	۰/۸۹۹	۱	۱/۱۴۲	۲/۰۸۸	۱/۶۵۶	۱/۸۲۳	۲/۸۲۵	۳/۷۳۷	۲/۳۸۸	۱/۸۶۲	۰/۰۹۸
روند و تغییرات اقتصادی	۰/۸۸۳	۰/۵۱۱	۱/۴۷۳	۱/۳۹۴	۲/۰۲۸	۱/۹۷۵	۱/۰۷۸	۰/۹۴۷	۰/۶۹۳	۰/۴۶۷	۱	۱/۵۹۶	۱/۰۶۶	۰/۷۹۴	۱/۹۲۱	۲/۰۶۹	۱/۲۲۸	۱/۱۳۱	۰/۰۶۰
محیط قانونی	۱/۸۱۸	۲/۱۱۲	۲/۰۸۲	۲/۵۵۰	۲/۲۲۰	۲/۰۱۴	۲/۸۲۳	۲/۰۸۸	۰/۷۳۱	۰/۴۶۷	۰/۶۲۷	۱	۰/۸۹۱	۳/۲۱۵	۳/۶۲۱	۲/۸۸۸	۲/۴۱۰	۱/۶۸۳	۰/۰۸۹
حفظ امنیت	۲/۴۰۵	۲/۵۹۷	۳/۰۲۹	۳/۵۹۷	۳/۳۲۶	۲/۵۲۴	۲/۸۰۶	۱/۸۱۱	۰/۸۱۵	۰/۶۰۴	۰/۹۲۸	۱/۱۲۲	۱	۲/۳۴۳	۳/۶۹۰	۴/۵۱۳	۳/۳۹۹	۲/۰۸۹	۰/۱۱۰
تشرکات راهبردی	۰/۷۴۹	۱/۹۵۶	۱/۸۱۳	۱/۶۱۴	۱/۵۲۵	۲/۱۴۲	۱/۵۵۹	۰/۶۰۲	۰/۵۴۷	۰/۵۴۹	۱/۲۵۹	۰/۳۱۱	۰/۴۲۷	۱	۴/۰۲۰	۳/۶۹۹	۱/۲۲۸	۱/۲۰۴	۰/۰۶۴
دانش، توانایی و تجربه شهروندان	۰/۲۰۴	۰/۵۳۴	۱/۴۳۹	۰/۴۹۵	۰/۵۷۸	۰/۶۳۲	۰/۴۷۱	۰/۳۸۵	۰/۳۵۴	۰/۲۵۴	۰/۵۳۱	۰/۲۷۶	۰/۲۷۱	۰/۳۴۹	۱	۳/۱۴۵	۰/۸۵۶	۰/۵۲۴	۰/۰۲۸
نگرش	۰/۱۸۷	۱/۲۱۴	۱/۳۹۷	۰/۸۸۳	۰/۵۹۰	۰/۴۸۸	۰/۳۱۱	۰/۵۷۵	۰/۲۸۸	۰/۲۶۸	۰/۴۸۳	۰/۳۴۶	۰/۲۲۲	۰/۲۷۴	۰/۳۱۸	۱	۰/۷۷۸	۰/۴۷۳	۰/۰۲۵
استفاده از فناوری‌ها و میزان تأثیرگذاری آن‌ها	۰/۳۲۳	۰/۵۶۹	۰/۶۱۱	۱/۸۰۷	۰/۴۹۹	۰/۵۵۴	۰/۳۰۹	۰/۴۳۱	۰/۴۹۴	۰/۴۱۹	۰/۸۰۷	۰/۴۱۵	۰/۲۹۶	۰/۸۰۷	۱/۶۸۸	۱/۲۸۵	۱	۰/۵۹۶	۰/۰۳۱
																		۱/۸/۹۴۷	۱

در نهایت وزن نهایی هر معیار از طریق فرمول بردار ویژه مشخص می‌گردد. نتایج این بخش را در جدول شماره (۱۲) می‌توان

مشاهده نمود:

جدول ۱۲. اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر جمع‌سپاری خط‌مشی و جلب مشارکت عامه

(Prioritization of Factors Influencing Policy Crowdsourcing and Public Participation)

ردیف	معیار	وزن معیار
۱	حفظ امنیت	۰/۱۱۰
۲	وضعیت معیشتی	۰/۰۹۸
۳	ارزش نهادن به شهروندان	۰/۰۹۱
۴	محیط قانونی	۰/۰۸۹
۵	سرمایه اجتماعی	۰/۰۸۴
۶	چالش‌های اقتصادی	۰/۰۷۸
۷	شرکت راهبردی	۰/۰۶۴
۸	روند و تغییرات اقتصادی	۰/۰۶۰
۹	موارد انگیزشی	۰/۰۴۷
۱۰	درگیر نمودن شهروندان	۰/۰۴۷
۱۱	اراده برای مشارکت	۰/۰۴۲
۱۲	میزان باز بودن فضای سیاسی	۰/۰۴۰
۱۳	نقش مجریان	۰/۰۳۷
۱۴	استفاده از فناوری‌ها و میزان تأثیرگذاری آن‌ها	۰/۰۳۱
۱۵	نتایج مشارکت	۰/۰۲۹
۱۶	دانش، توانایی و تجربه شهروندان	۰/۰۲۸
۱۷	نگرش	۰/۰۲۵

میزان اعتماد به اولویت‌های به‌دست‌آمده را با نرخ سازگاری^۱ (CR) نشان می‌دهند. به‌طوری‌که اگر نرخ سازگاری کمتر از ۰/۱ باشد سازگاری مقایسه‌ها را می‌توان پذیرفت (معصوم زاده و تراب زاده، ۱۳۸۳). با توجه به اینکه اگر نرخ سازگاری کمتر از ۰/۱ باشد سازگاری مقایسه‌ها را می‌توان پذیرفت، نرخ سازگاری در این پژوهش، ۰/۰۶ بوده در نتیجه سازگاری مقایسه‌ها تأیید می‌گردد.

بحث و نتیجه‌گیری

این تحقیق براساس یافته‌های حاصل از انجام روش فراترکیب، از روش دلفی فازی برای غربالگری عوامل مؤثر بر جمع‌سپاری خط‌مشی استفاده کرده است و در نهایت اولویت‌بندی عوامل شناسایی‌شده با استفاده از روش AHP انجام شد. بالاترین وزن‌ها مربوط به عوامل "حفظ امنیت" (۰/۱۱۰)، "وضعیت معیشتی" (۰/۰۹۸) و "ارزش نهادن به شهروندان" (۰/۰۹۱) بودند و عواملی مانند "نگرش" (۰/۰۲۵) و "دانش و توانایی شهروندان" (۰/۰۲۸) کمترین اولویت را داشتند. نرخ سازگاری پایین (۰/۰۶۴) نشان می‌دهد که خبرگان درک روشنی از روابط میان عوامل داشته‌اند و نتایج از اعتبار علمی بالایی برخوردار است. اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر جمع‌سپاری خط‌مشی و جلب مشارکت عمومی در جدول شماره (۱۲) نشان‌دهنده یک تحلیل ساختاریافته از نیازها و الزامات اجتماعی است. حفظ امنیت، وضعیت معیشتی و ارزش نهادن به شهروندان به‌عنوان اولویت‌های اصلی، از دیدگاه نظری و عملی، منطق قابل توجهی دارند. این عوامل مستقیماً بر بسترهای روانی، اجتماعی و اقتصادی جامعه اثر می‌گذارند و شرط لازم برای ایجاد مشارکت عمومی پایدار و مؤثر هستند. امنیت با وزن (۰/۱۱۰)، به‌عنوان یک نیاز اساسی در هرم مازلو، پیش‌شرط تمامی فعالیت‌های اجتماعی است. امنیت نه‌تنها شامل امنیت فیزیکی و سیاسی، بلکه امنیت داده، اعتماد نهادی و اطمینان از مصونیت مشارکت‌کنندگان در فضای مجازی و اجتماعی است. در شرایطی که شهروندان نسبت به حفظ اطلاعات شخصی یا بی‌طرفی فرایند تصمیم‌گیری اطمینان ندارند، تمایل آن‌ها به مشارکت فعال کاهش می‌یابد. از این‌رو، ایجاد محیطی امن و شفاف، زمینه‌ساز افزایش مشارکت عمومی و شکل‌گیری اعتماد متقابل بین دولت و جامعه است.

وضعیت معیشتی مناسب ک وزن (۰/۰۹۸) را به خود اختصاص داده است از دیگر اولویت‌های اصلی است، چراکه شهروندان زمانی انگیزه و توان مشارکت در تصمیم‌سازی‌های کلان را دارند که دغدغه‌های معیشتی، اشتغال و ثبات اقتصادی‌شان تأمین شده باشد. این نتیجه با منطق نظریه‌های رفاه اجتماعی هم‌راستا است که بیان می‌کنند مشارکت اجتماعی و سیاسی در جوامعی رشد می‌کند که عدالت اقتصادی و فرصت‌های برابر وجود دارد. بنابراین، سیاست‌گذاران برای نهادینه‌سازی جمع‌سپاری خط‌مشی، باید ابتدا در سطح سیاست‌های اقتصادی، ثبات و عدالت را تقویت کنند تا مشارکت به یک نیاز ثانویه و داوطلبانه تبدیل نشود، بلکه بخشی از زیست اجتماعی شهروندان گردد. در جوامعی که فشار اقتصادی بالا و نابرابری گسترده است، ظرفیت مشارکت عمومی کاهش یافته و حتی سیاست‌های مشارکتی با بی‌اعتمادی مواجه می‌شوند.

احترام و ارزش‌گذاری به شهروندان با وزن (۰/۰۹۱)، ناظر بر بعد ادراکی و هویتی مشارکت است. ارزش‌گذاری به معنای بازشناسی جایگاه شهروندان به‌عنوان شرکای تصمیم‌ساز در فرایند خط‌مشی است، نه صرفاً دریافت‌کنندگان سیاست‌ها. هر نظام حکمرانی که خواهان جمع‌سپاری خط‌مشی است، باید ابتدا منزلت اجتماعی شهروندان را در فرایند تصمیم‌سازی به رسمیت بشناسد. هنگامی که مردم احساس کنند نظرات‌شان دیده می‌شود، داده‌هایشان مورد اعتماد است و بازخورد روشنی از تصمیمات دریافت می‌کنند، سطح مشارکت داوطلبانه افزایش می‌یابد و تعامل دولت و مردم از حالت یک‌سویه به گفت‌وگویی دوسویه تبدیل می‌شود. این احترام متقابل، شالوده‌ی حکمرانی مشارکتی و شرط تداوم سیاست‌های جمع‌سپاری است. با وجود اهمیت نگرش شهروندان در موفقیت جمع‌سپاری خط‌مشی و جلب مشارکت عمومی، این عامل با وزن (۰/۰۲۵) در اولویت پایین‌تری قرار گرفته است، زیرا تأثیر آن نسبت به عوامل بنیادی‌تر مانند حفظ امنیت و بهبود وضعیت معیشتی کمتر مستقیم و فوری است. در حقیقت، نگرش شهروندان

1. Consistency Ratio

بیشتر یک عامل تدریجی و بلندمدت است که برای تغییر و تأثیرگذاری نیاز به زمان و سرمایه‌گذاری فرهنگی دارد و به‌شدت وابسته به زمینه‌سازی و فراهم آوردن شرایط محیطی مناسب است؛ به این معنا که اگر زیرساخت‌ها و شرایط اولیه (مانند تأمین امنیت، عدالت اجتماعی و وضعیت معیشتی مناسب) مهیا نباشند، نگرش مثبت یا مشارکت فعال شهروندان نیز ایجاد نخواهد شد. دانش، توانایی و تجربه شهروندان در فرآیند جمع‌سپاری خط‌مشی و جلب مشارکت عمومی از اهمیت بالایی برخوردار است، زیرا این عوامل به شهروندان کمک می‌کند تا مسائل را بهتر درک کرده، راه‌حل‌های کاربردی ارائه دهند و به‌صورت مؤثرتری در تصمیم‌گیری‌های جمعی مشارکت کنند. دانش کافی در مورد مسائل و فرآیندهای مرتبط با خط‌مشی به شهروندان اجازه می‌دهد تحلیل‌های عمیق‌تری ارائه داده و پیشنهادات سازنده‌تری مطرح کنند. توانایی‌های فکری و عملی نیز به آن‌ها امکان می‌دهد در مواجهه با چالش‌ها، خلاقیت و انعطاف‌پذیری بیشتری از خود نشان دهند. تجربه شهروندان که حاصل مشارکت در فعالیت‌های مشابه یا آشنایی با مسائل و راه‌حل‌های قبلی است، می‌تواند به ارائه دیدگاه‌های واقع‌بینانه و کارآمد کمک کند. با این حال، این عامل نیز با وزن (۰/۰۲۸) در اولویت پایین‌تری قرار گرفته است، زیرا تأثیر آن غیرمستقیم است و بیشتر به‌عنوان یک عامل پشتیبان عمل می‌کند.

پیشنهادهای سیاستی

- پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران در راستای حفظ امنیت، رویکردی چندلایه به امنیت سایبری و اطلاعاتی اتخاذ کنند که بر اعتماد عمومی و تاب‌آوری زیرساخت‌های دیجیتال متمرکز باشد. لازم است استانداردهای ملی امنیت داده تصویب و نظارت مؤثری بر اجرای آن‌ها اعمال گردد. همچنین، برنامه‌ی «عدالت در دسترسی دیجیتال» در دستور کار قرار گیرد تا مناطق کم‌برخوردار نیز به شبکه‌های پایدار و پرسرعت دسترسی داشته باشند. آموزش امنیت داده به کاربران، شفافیت عملکرد سامانه‌ها و انتشار عمومی سیاست‌های حفاظت از حریم خصوصی، ابزارهای کلیدی برای تقویت سرمایه اعتماد در فرآیند جمع‌سپاری خط‌مشی خواهند بود.

- جهت بهبود وضعیت معیشتی پیشنهاد می‌گردد سیاست‌های اقتصادی کشور به‌گونه‌ای بازطراحی شوند که میان اهداف کلان رشد اقتصادی و عدالت اجتماعی تعادل برقرار گردد. اصلاح نظام مالیاتی با رویکرد بازتوزیعی، حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط و تدوین سیاست‌های هدفمند اشتغال‌زایی از طریق مشوق‌های تولید داخلی، ابزارهایی هستند که می‌توانند مشارکت شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری را تقویت کنند. مشارکت عمومی زمانی معنا می‌یابد که ثبات اقتصادی و احساس امنیت معیشتی در جامعه وجود داشته باشد؛ از این‌رو، سیاست‌گذاران باید میان اصلاحات اقتصادی و راهبردهای حکمرانی مشارکتی پیوند برقرار کنند.

- به منظور ارزش نهادن به شهروندان، پیشنهاد می‌شود سیاست‌های رسمی شفاف‌سازی اطلاعات و دسترسی آزاد به داده‌ها به‌عنوان محور پاسخ‌گویی نهادهای دولتی تثبیت شود. تدوین منشور شفافیت عمومی، الزام دستگاه‌ها به انتشار گزارش‌های دوره‌ای عملکرد و ایجاد سامانه‌های اطلاع‌رسانی دوسویه، ابزارهایی هستند که موجب افزایش اعتماد و مشروعیت نظام حکمرانی می‌گردند. مشارکت مؤثر زمانی شکل می‌گیرد که شهروندان احساس کنند صدای آن‌ها شنیده می‌شود و حضورشان در تصمیم‌سازی‌ها ارزش دارد.

- پیشنهاد می‌شود در راستای تقویت سرمایه اجتماعی، سیاست‌گذاران برنامه‌هایی را تدوین کنند که موجب افزایش اعتماد افقی و عمودی در جامعه شود. نهادینه‌سازی گفت‌وگوی اجتماعی میان گروه‌های مختلف، ایجاد سازوکارهای حل اختلاف مدنی، و حمایت از طرح‌های اجتماع‌محور می‌تواند حس تعلق جمعی و همکاری اجتماعی را افزایش دهد. تقویت سرمایه اجتماعی، زیربنای پذیرش سیاست‌های جمع‌سپاری و مشارکت پایدار مردم در فرآیندهای تصمیم‌سازی خواهد بود.

- پیشنهاد می‌گردد در راستای افزایش انگیزه‌های شهروندان جهت همکاری با سیاست‌گذاران، سیاست‌های عدالت‌محور و توزیع منصفانه منابع به‌گونه‌ای تنظیم شوند که شهروندان احساس تعلق و اثرگذاری بیشتری در نتایج تصمیمات داشته باشند. شفافیت

در فرآیندهای تصمیم‌گیری، انتشار گزارش‌های عملکرد و طراحی برنامه‌های تشویقی برای مشارکت در پروژه‌های محلی از ابزارهای کلیدی در این زمینه است. اعتماد و انگیزه، دو رکن اساسی برای پایداری هر نظام مشارکتی محسوب می‌شوند.

- به منظور درگیر نمودن شهروندان در فرآیندهای سیاست‌گذاری پیشنهاد می‌شود سیاست‌های ارتباطی و آموزشی طراحی و اجرا شوند. این سیاست‌ها باید شامل برنامه‌های آگاهی‌رسانی عمومی درباره‌ی نقش مشارکت در بهبود تصمیمات، تولید محتوای آموزشی در رسانه‌ها و نمایش نتایج ملموس مشارکت در سیاست‌های گذشته باشند. علاوه بر این، پلتفرم‌های دیجیتال محلی باید توسعه یابند تا شهروندان بتوانند ایده‌ها، نیازها و پیشنهادات خود را به‌طور مستقیم در اختیار نهادهای تصمیم‌گیر قرار دهند.

- در راستای بهبود نقش مجریان پیشنهاد می‌گردد، نظام اداری کشور با تمرکز بر ظرفیت‌سازی انسانی و فناوریانه، نقش مجریان را در اجرای سیاست‌های مشارکتی تقویت کند. آموزش مستمر مدیران و کارشناسان درباره‌ی روش‌های تعامل با جامعه، بهره‌گیری از ابزارهای دیجیتال برای ارتباط مؤثر، و ایجاد سازوکارهای پاسخ‌گو برای ارزیابی عملکرد مجریان، می‌تواند به ارتقای کیفیت اجرای سیاست‌های جمع‌پاری کمک کند.

- پیشنهاد می‌گردد درخصوص نتایج مشارکت، نظامی رسمی برای اطلاع‌رسانی و ارزیابی نتایج ایجاد گردد. این نظام باید مشخص کند که پیشنهادهاى مردمی چگونه در تصمیم‌گیری‌های نهایی لحاظ شده‌اند و میزان تأثیرگذاری مشارکت تا چه حد بوده است. انتشار گزارش‌های عمومی، طراحی شاخص‌های کمی و کیفی برای سنجش اثر مشارکت، و ایجاد نهادهای نظارتی مستقل، از گام‌های کلیدی در جهت افزایش شفافیت و پاسخ‌گویی نهادهای تصمیم‌گیر هستند. مشارکت مؤثر زمانی پایدار می‌ماند که مردم نتیجه حضور خود را به‌صورت ملموس مشاهده کنند.

- پیشنهاد می‌گردد در راستای بهبود نگرش شهروندان درخصوص مشارکت با سیاست‌گذاران، سیاست‌های فرهنگی و ارتباطی در جهت تغییر نگرش جامعه نسبت به مشارکت عمومی بازطراحی شوند. نمایش آثار مثبت مشارکت در تصمیمات گذشته، ارائه گزارش‌های شفاف از نتایج تعامل دولت و مردم، و طراحی کمپین‌های رسانه‌ای برای تقویت حس تعلق و مسئولیت جمعی، می‌تواند تصویر مثبت و سازنده‌ای از مشارکت در ذهن جامعه ایجاد کند. سیاست‌گذاران باید نشان دهند که مشارکت شهروندان، نه صرفاً نمادین بلکه بخشی مؤثر از چرخه تصمیم‌گیری است.

تعارض منافع

متن حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع است.

References

1. Abbasi, H., & Daneshfard, K. (2021). A Model Of Citizen Participation In The First Stage Of Public Policymaking (Identifying Public Issues). *Interdisciplinary Studies In Strategic Knowledge*, 11(42), 247-270. (In Persian). <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24234621.1400.111.42.9.4>
2. Aitamurto, T. (2012). Crowdsourcing For Democracy: A New Era In Policy-Making. *Crowdsourcing For Democracy: A New Era In Policy-Making*. Publications Of The Committee For The Future, Parliament Of Finland, 1.
3. Aitamurto, T. Landemore, H. (2015). "Five Design Principles For Crowdsourced Policymaking: Assessing The Case Of Crowdsourced Off-Road Traffic Law In Finland". *Journal Of Social Media For Organizations For Organizations*, Vol. 2. Pp 1-19
4. Akili, R. H. (2023). Community Participation In Making Public Policy According To The Perspective Of Constitutional Law: 10.2478/Bjlp-2023-00000100. *Baltic Journal Of Law & Politics*, 16(3), 1247-1257.
5. Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of planners*, 35(4), 216-224.
6. Ataei, M. (2010). Fuzzy Multi-Criteria Decision Making. Shahrood: Shahrood University Of Technology Press. (In Persian)
7. Brabham, D.C. (2009). "Crowdsourcing The Public Participation Process For Planning Projects", *Planning Theory*, Vol. 8 No. 3, Pp. 242-262. <https://doi.org/10.1177/1473095209104824>
8. Brabham, D. C. (2013). Using crowdsourcing in government (pp. 1-42). Washington, DC: IBM Center for the Business of Government.
9. Certoma, C., Corsini, F., & Rizzi, F. (2015). Crowdsourcing Urban Sustainability. Data, People And Technologies In Participatory Governance. *Futures*, 74, 93-106. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2014.11.006>
10. De Reuver, M., Stein, S., Hampe, F., & Bouwman, H. (2010, June). Towards A Service Platform And Business Model For Mobile Participation. In 2010 Ninth International Conference On Mobile Business And 2010 Ninth Global Mobility Roundtable (Icmb-Gmr) (Pp. 305-311). Ieee. <https://doi.org/10.1109/ICMB-GMR.2010.57>

11. Dutil, P. (2015). Crowdsourcing as a new instrument in the government's arsenal: Explorations and considerations. *Canadian Public Administration*, 58(3), 363-383.
12. Dye, T. R. (2013). *Understanding Public Policy* (14th Ed.). Pearson.
13. Fallah Tafti, Hamed., Zahmatkesh Sardorahi, Mahdieh., & Gorangi, Bahareh. (2020). Key Success Factors Of Crowdfunding In The Development Of Tourism Destination Capabilities (Case Study: Yazd City). *Tourism Social Studies Quarterly*, 8(15), 145-170. (In Persian)
14. Fischer, F., & Forester, J. (Eds.). (1993). *The Argumentative Turn In Policy Analysis And Planning*. Duke University Press.
15. Ghasemi, S., & Tayebi, S. (2024). Crowdsourcing and Public Participation to Advance Global Environmental Protection. *Administrative and Environmental Law Review*, 5(1), 1-18.
16. Habibi, A., Izadiyar, S., & Sarafrazi, A. (2014). Fuzzy Multi-Criteria Decision Making. *Rasht: Katibeh Gil*. (In Persian)
17. Haji Asghari, Seyed Yousef, Mirabi, Vahid Reza, Mehrmanesh, Hasan, & Fallah Shams, Mirfeyz. (2019). Providing A Model For Financing Science-Based Companies By Crowdsourcing In The Agricultural Bank. *Financial Knowledge Of Security Analysis (Financial Studies)*, 12(41), 243-256. (In Persian). <https://doi.org/10.22519165.1398.10.40.12.2>
18. Hellström, J. (2015). Crowdsourcing As A Tool For Political Participation?-The Case Of Ugandawatch. *International Journal Of Public Information Systems*, 11(1).
19. Hilgers, D., & Ihl, C. (2010). Citizensourcing: Applying The Concept Of Open Innovation To The Public Sector. *The International Journal Of Public Participation*, 4(1), 67-88.
20. House, W. (2009). Open government initiative.
21. Jakobsen, M., James, O., Moynihan, D., & Nabatchi, T. (2019). JPART virtual issue on citizen-state interactions in public administration research. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 29(4), e8-e15.
22. Jondaghi, G., Mirzamani, A., & Khanmohammadi, H. (2021). Designing a model for crowdsourcing innovative ideas based on social media platforms in Iran (Case study: Insurance industry). *Iranian Journal of Public Policy*, 7(1), 59-78. (In Persian)
23. Khajehnaeni, Ali (2024) Investigating Policy Consultation of Stakeholders in Policy Process of the Islamic Republic of Iran. *Iranian Journal of Public Policy*, 10 (1), 107-121. (In Persian)
24. Khoobroo, Mohammad Taghi, & Ebrahimi, Rouhollah. (2019). Critical Success Factors In Planning Public Policies. *Strategic Studies Of Public Policy (Strategic Studies Of Globalization Journal)*, 9(32), 2-23. Sid. <https://Sid.Ir/Paper/391573/En>. (In Persian)
25. Lenart-Gansiniec, R., & Sułkowski, L. (2018). Crowdsourcing—A New Paradigm Of Organizational Learning Of Public Organizations. *Sustainability*, 10(10), 3359. <https://doi.org/10.3390/su10103359>
26. Linders, D. (2012). From e-government to we-government: Defining a typology for citizen coproduction in the age of social media. *Government information quarterly*, 29(4), 446-454.
27. Liu, H. K. (2017). Crowdsourcing Design: A Synthesis Of Literatures.
28. Liu, H. K. (2021). Crowdsourcing: Citizens As Coproducers Of Public Services. *Policy & Internet*, 13(2), 315-331. <https://doi.org/10.1002/poi3.249>
29. Loukis, E., & Charalabidis, Y. (2015). Active and passive crowdsourcing in government. In *Policy practice and digital science: Integrating complex systems, social simulation and public administration in policy research* (pp. 261-289). Cham: Springer International Publishing.
30. Masoumzadeh, S. M., & Torabzadeh, A. (2004). Ranking of the country's industrial productions using the Analytic Hierarchy Process (AHP). *Business Research Journal*, 8(30), 69-83. (In Persian)
31. McConnell, A. (2010). Policy Success, Policy Failure And Grey Areas In-Between. *Journal Of Public Policy*, 30(3), 345-362. <https://doi.org/10.1017/S0143814X10000152>
32. Moon, M. J., Lee, S., & Park, S. (2023). Citizensourcing policy advisory systems in a turbulent era. *Policy and Society*, 42(3), 303-318.
33. Nalluri, M., Babu Mupparaju, C., Rongali, A. S., & Polireddi, N. S. A. (2024). Human-Ai Collaboration In Healthcare Studying The Impact Of Ai On Healthcare Professionals Decision-Making Processes. *Pakistan Heart Journal*, 57(1), 69-77.
34. OECD (2024), LOGIC: Good Practice Principles for Mainstreaming Behavioural Public Policy, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/6cb52de2-en>.
35. Ongaro, E. (2024). The Long And Winding Road Towards The Eu Policy Of Support To Member States Public Administration Reform: History (2000-2021) And Prospects. *Public Policy And Administration*, 39(1), 3-26. <https://doi.org/10.1177/09520767221117689>
36. Pavlidou, I., Papagiannidis, S., & Tsui, E. (2020). Crowdsourcing: A Systematic Review Of The Literature Using Text Mining. *Industrial Management & Data Systems*, 120(11), 2041-2065. <https://doi.org/10.1108/IMDS-08-2020-0474>
37. Prpić, J., & Shukla, P. (2013). The Theory Of Crowd Capital. *Proceedings Of The 46th Annual Hawaii International Conference On System Sciences*, Maui, Hawaii, January 7-10, Computer Society Press, 2013. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2013.545>
38. Prpić, J., Taeihagh, A. And Melton, J. (2015) The Fundamentals Of Policy Crowdsourcing. *Policy And Internet*, 7(3), 340-361. <https://doi.org/10.1002/poi3.102>
39. Rafieian, Mojtaba, & Ahmadzadeh Nanva, Hossein. (2012). Evaluating The Capacities Of Social Participation In Interference Policy In Inefficient Region. *Social Welfare*, 12(46), 353-372. (In Persian)
40. Rahbari, H., Poursadegh, N., & Yazdani, H. R. (2020). Identifying Factors Affecting Job Embeddedness Using A Meta-Synthesis Approach. *Educational Measurement Quarterly*, 11(40). (In Persian). <https://doi.org/10.22054/jem.2020.53512.2060>
41. Roodsaz, Habib, Ghorbanizadeh, Vajhollah, Shadmehri, Nikta, & Seyed Moosavi, Seyed Hassan. (2018). Explanation Of Indigenized Model For E-Participation In Public Policy Making In Iran, Using Grounded Theory. *Public Policy*, 4(2), 81-104. (In Persian). <https://doi.org/10.22059/ppolicy.2018.67870>
42. Royo, S., & Yetano, A. (2015). "Crowdsourcing" as a tool for e-participation: two experiences regarding CO2 emissions at municipal level. *Electronic Commerce Research*, 15(3), 323-348.
43. Salavatian S, Soori A. (2016). Crowdsourcing And Its Utilization In Natural Crisis Management Processes. *Disaster Prev. Manag. Know.* 6 (3) :237-251. (In Persian). <https://doi.org/10.23225955.1395.6.3.1.3>
44. Sandelowski, M; Barros, J. (2007). *Handbook For Synthesizing Qualitative Research*, Springer Publishing Company Inc; Springer Publishing Company, New York.
45. Schmidt, R. C. (1997). Managing Delphi Surveys Using Nonparametric Statistical Techniques. *Decision Sciences*, 28(3), 763-774. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5915.1997.tb01330.x>
46. Seltzer, E., & Mahmoudi, D. (2013). Citizen Participation, Open Innovation, And Crowdsourcing: Challenges And Opportunities For Planning. *Journal Of Planning Literature*, 28(1), 3-18. <https://doi.org/10.1177/0885412212469112>
47. Selznick, P. (1949). *Tva And The Grass Roots*. University Of Californiapress.
48. Sørensen, E., & Torfing, J. (Eds.). (2016). *Theories Of Democratic Network Governance*. Palgrave Macmillan.
49. Taeihagh, A. (2017). Crowdsourcing: A New Tool For Policy-Making?. *Policy Sciences*, 50, 629-647. [10.1007/s11077-017-9303-3](https://doi.org/10.1007/s11077-017-9303-3)

50. Van Roy, W., Merveille, J. B., Van Nieuwenhove, A., Scheldeman, K., & Maes, F. (2024). Policy Recommendations For International Regulations Addressing Air Pollution From Ships. *Marine Policy*, 159, 105913. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2023.105913>
51. Vasiljeva, J. (2021). Inventory Methods Applicable For Crowdsourcing.
52. Welch, E. W. (2012). The Relationship Between Transparent And Participative Government: A Study Of Local Governments In The United States. *International Review Of Administrative Sciences*, 78(1), 93-115. <https://doi.org/10.1177/0020852312437982>
53. Zolfagharezadeh, M., & Shabsavari, Z. (2019). Crowdsourcing Policy And Public Participation In The Public Policymaking Process: Lessons For Iran. *Public Policy*, 5(2), 185-205. (In Persian). <https://doi.org/10.22059/ppolicy.2019.72277>